REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiune în Brașov și la următórele
BIROURI de ANUNȚURI:
în Viena: la N. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lessner, Heinrich Schalek. A. Oppelik Nachf. Anton Oppelik. în Budapesta: la A. V. Goldberger. Ekstein Bernat. Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR:
o seria garmond pe o colónă 10 banĭ pentru o publicare. — Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seria 20 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI

(Numĕr de Dumineca 36).

„GAZETA“ iese în fiăcare di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șése lunĭ 12 cor., pe trei lunĭ 6 cor.
N-rii de *Duminecă* 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de *Duminecă* 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la d-nii colectorĭ.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare. Târgul Inului Nr. 30, etagiu I.: Pe un an 20 cor., pe șése lunĭ 10 cor., pe trei lunĭ 5 cor. Cu dusul în casă: Pe un an 24 cor., pe 6 lunĭ 12 c., pe trei lunĭ 6 coróne. — Un esemplar 10 banĭ. — Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 197.—Anul LXV. Brașov, Duminecă 8 (21) Septemvrie. 1902.

Chemarea „Asociațiunei“.

Ar crede cineva, că este curios a mai vorbi despre problema séu chemarea și menirea unei societățĭ, care esistă deja de trei-decĭ și mai bine de anĭ. Și totu-șĭ nu este așa.

„Asociațiunea“ nóstră literară și culturală e acum o vechie instituțiune la noi. Cu tóte acestea, cine ar cuteza a susținé, că în afară de așa numita inteligență, acéstă societate și scopurile ei ar fi cunoscute în tóte ținuturile românescĭ și ar fi prețuite și de mulțimea cea mare a țĕrănimei nóstre?

In păturile mai largĭ ale poporului nostru „Asociațiunea“ și nisuințele ei, au rĕmas în partea cea mai mare până în diua de adĭ cu totul necunoscute. Acésta n'are sĕ ne minuneze décă vom avé în vedere, că, deși toțĭ ómenii noștri cu carte vor fi sciind că esistă o „Asociațiune“ română, totușĭ abia numai o parte de tot mică a lor este adĭ angajată la măreța și nobila lucrare a acestei societățĭ.

Acéstă împrejurare a făcut, ca la adunarea generală de Dumineca și Lunia trecută sĕ se amintéscă faptul, că încă e fórte mic numĕrul celor ce sprijinesc cu denarul și cu munca lor scopurile „Asociațiunei“ nóstre, și că încă de aci încolo toțĭ cei-ce au inimă pentru înaintarea culturii nóstre naționale, trebue sĕ se facă apostolii nisuințelor nobile ale „Asociațiunei“ pe terenul pacĭnic.

Cum sĕ pótă înainta cu putere „Asociațiunea“, cum sĕ-șĭ pótă împlini ea chemarea sa pe deplin, décă nu vor cresce din an în an mijlócele intelectuale și materiale, de care are neapĕrata lipsă, décă nu va fi sprijinită de tot Românul, și nu se vor înrola toțĭ din tóte părțile sub flamura culturei, ce o pórtă ea?

Și bine sĕ ne notăm, că, décă încă celor mai mulțĭ din sînul poporului nostru le este necunoscută „Asociațiunea“, décă astfel, firesce, nicĭ nu pot avé tragere de inimă pentru lucrarea ei, causa nu póte fi, decât că până acuma încă prea puțin s'a stăruit în direcțiunea de a se propovĕdui scopurile „Asociațiunei“, prea puțin s'a lucrat pentru ca sĕ scie mic și mare din popor, care este chiemarea ei adevĕrată.

De aceea președintele „Asociațiunei“ în vorbirea, prin care a deschis Dumineca trecută, în Oravița, adunarea generală a „Asociațiunei“ a aflat de lipsă a arăta în deosebĭ, carĭ sunt scopurile și care e chemarea adevĕrată a „Asociațiunii“.

Fie-care din noi trebue sĕ-șĭ dea séma, fie-care din noi trebue sĕ fie consciu de marea importanță a ideei culturei poporului român în acest stat.

Nicĭ-odată n'a fost esplicată mai bine și mai cu temeiŭ acéstă idee, ca prin discursul de deschidere al d-lui Ales. Mocsonyi.

Acest discurs, ce-l lăsăm sĕ urmeze, ne dispenséză de orĭ-ce esplicare, el este clar și concis și arată, la înțelesul tuturor, ce trebue sĕ ne fie „Asociațiunea“ și în ce culminéză chiemarea ei.

Discurs de deschidere

rostit de președintele **Dr. Ales. Mocsonyi** la adunarea generală a „Asociațiunei“, în Oravița la 14 Septemvrie 1902.

Onorată Adunare generală!

Adunările nóstre generale sunt adevĕrate sĕrbătorĭ naționale. Cu însuflețire alergăm din tóte părțile române ale patriei în fie-care an la un alt centru național, ca sĕ serbăm măreța idee, în al cărei serviciu ne-am pus, *ideea culturei poporului român din Ungaria*. Facem acésta în consciința înaltei importanțe a acestei idei.

Șcim, că cultura este cel mai însemnat factor de putere al poporelor în tóte timpurile, între tóte împrejurările. Sunt însĕ timpurĭ și împrejurărĭ, când — precum o simțim și noi — cestiunea culturei póte sĕ devină pentru un popor chiar o *cestiune de vieță*. Ast-fel lupta pentru cultură nu este alt-ceva, decât *luptă pentru esistența națională*.

Firesce, numai cultura adevĕrată are acéstă putere conservatóre, ér cultura adevĕrată nu póte sĕ fie alta, decât numai și numai cultura națională.

Décă cultura poporului este — precum deja etimologia cuvêntului ne-o indigitéză — cultivarea însușirilor intelectuale și morale ale unui popor, și décă tocmai aceste însușirĭ sufletescĭ în specifica lor sintesă psichică constitue caracterul național al acelui popor, atuncĭ e lucru invederat, că *numai cultura națională este cultura adevĕrată*.

Și precum caracterul național se manifestă în limbă, în modul de gândire și simțire, în datinele și moravurile, în tradițiunile și idealurile naționale, în poesia și industria națională, în portul național și altele, așa și *cultura națională are sĕ îmbrățișeze întrega vieță națională în tóte manifestațiunile ei*. Ea are sĕ conserve, sĕ cultive, și unde e de lipsă sĕ nobiliteze tóte elementele naționale ale vieții poporului. Ea are sĕ dosvolte *consciința națională*, basa culturei naționale, *sentimentul religiosității*, basa moralității, *patriotismul*, basa virtuților cetățenescĭ, *spiritul economic*, basa prosperării materiale, *simțul estetic*, basa nobleței inimei, cu un cuvênt cultura națională are sĕ deslege tóte puterile rĕmase încătușate prin vicisitudinea timpurilor, are sĕ deștepte tóte puterile latente ale poporului, ca ast-fel sĕ fie asigurată, în mânia tuturor pericolelor amenințătóre, *esistența națională a poporului român din Ungaria*.

Vedem cât de mărétă este ideea culturei naționale și cât de marĭ și vitale sunt interesele legate de realisarea ei.

Dér cât de mărétă este ideea, atât de grea este realisarea ei. Este o operă grandiósă, ba putem dice, o operă gigantică, la care ne-am angajat. Acésta firesce nu póte fi opera unei singure generațiunĭ, dér este o operă démnă de stăruințele cele mai nobile ale generațiunilor, este o operă, care pretinde dela fie-care generațiune încordarea și concentrarea tuturor puterilor sale. Și décă undeva, apoi aicĭ se potrivesce pentru noi devisa: *viribus unitis*, căcĭ décă undeva, apoi aci în sînul Asociațiunei nóstre ne este dată posibilitatea de a concentra tóte puterile nóstre.

Prin Asociațiune ni-s'a deschis arena, la pragul căreia dispar tóte veleitățile despărțitóre; pe acéstă arenă ne presentăm desbrăcațĭ de tóte particularismele, de tóte divergențele confesionale, politice, locale orĭ provinciale, pe acest teren ne întêlnim cu toții unițĭ într'un cuget și o simțire.

Asociațiunea este *espresiunea unității și solidarității naționale pe terenul cultural al poporului român din Ungaria*; ér prin organisarea ei ni-e dată posibilitatea concentrării puterilor nóstre. Astfel ca o di epocală va străluci în analele ei diua, în care Asociațiunea va vedé organisată sub stindardul sĕu întréga inteligență română ca o armată bine disciplinată în serviciul causei naționale.

Concentrarea națională decĭ sĕ ne fie lozinca. Ér despărțĕmintele nóstre deja înființate și carĭ se vor înființa încă, prin carĭ Asociațiunea vine în atingere nemijlocită cu poporul, sunt chemate a ne apropia pas de pas de acéstă organisare națională.

Și în acéstă privință îmĭ servesce spre deosebită plăcere a puté releva în acest moment faptul, că între bine meritatele nóstre despărțĕminte, al căror zel și devotament merită laudă, ocupă loc distins despărțĕmêntul Oraviței.

Prestațiunile acestui valoros despărțĕmênt ne îndreptățesc la frumóse speranțe. Cu astfel de speranțe a venit Asociațiunea în aceste regiunĭ romantice, ca sĕ-șĭ țină astă-dată la sediul acestui despărțĕmênt, la acest focular național de bun renume, adunarea sa generală.

Eu din parte-mĭ sunt convins, că speranțele nóstre vor fi justificate. In acéstă convingere și cu salutare frățéscă declar adunarea deschisă. (Aplause furtunóse și îndelungate).

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Despre poporul moldovén,

la 1787.*)

Poporul moldovean nu este, ca cele mai multe popóre din dilele nóstre, o amestecătură în care sĕ găsescĭ urmele unei mulțimĭ nesfîrșite de némurĭ, unele muncitóre de pămênt, altele rĕtăcitóre, sĕlbatice, civilisate, cuceritóre și cucerite. Limba italienéscă, cea spanioléscă, nu sunt mai latinescĭ de cât graiul moldovénului. Se mai póte cunósce la dênsul înălțimea și firea voinică a soldaților romanĭ, și cine a vĕdut chipurile celor carĭ au biruit pe Dacĭ cioplite pe columna, înălțată în amintirea cuceririi lui Traiau, nu fără óre care plăcere le regăsesce în Moldova în chipul urmașilor lor.

Intr'o mare parte a Europei, legĭ localnice au dat prea multe drepturĭ boerimii; în Moldova feudalitatea i-le-a dat tóte încă de la început. In urmă un fel de aristocrație, care eși din acest aședământ, pare că s'a învoit cu domnia, pentru a întări cu temeiŭ părtinirea legilor, ér poporul, ca o jertfă a acestei uneltirĭ tiranice, a fost mereu lipsit de stăpânirea pămêntului. Cu tóte acestea libertatea sa personală i-a rĕmas, și acest drept a fost de ajuns, ca sĕ-i păstreze însușirile sufletescĭ, pe carĭ în zadar le-ai căuta la vecinii sĕi; acésta este dovadă nouă de înțelepciunea marelui om, care a ales mai bine stăpânirea turcéscă, de cât despotismul creștinesc, al cărui jug, în potriva credinței și a dragostei de ómenĭ, apasă încă și astădi atâtea milióne de iobagĭ în Europa. Moldovenii n'au pierdut nimic din firea acésta de origine, care se rĕsvrătesc în potriva orĭ-cărei apăsărĭ noue. Ei plătesc cu munca lor folosința unui pămênt, care nu e în stăpânirea lor. Ei nu se plâng, că plătesc o parte din munca și din ródele, pe carĭ le trag ei, după mĕsura hotărîtă de lege; dér orĭ-ce cerere neașteptată îi face sĕ se revolte. Ei sunt tot-déuna gata sĕ stea în potriva boerilor lor la judecată înaintea ispravnicului, și sĕ pârască pe acesta înaintea Domnului. Ei nu se tem sĕ străbată tótă țéra, ca sĕ vie la divan sĕ dea singurĭ jelbile cele mai îndrăsnețe. Ei vorbesc cu o putere de cuvênt cu atât mai pĕtrundĕtóre, cu cât ea este mai plină de o suflare nemeșteșugită și naturală, fără a fi lipsită de mijlócele artei. Infățișarea lor este cât se póte de cumpănită. Ei aștéptă cu ochii la pămênt, sĕ li-se poruncéscă de mai multe orĭ a vorbi; ai dice, că n'au nicĭ obicĭnuința, nicĭ îndrăsnéla de a-șĭ spune gândurile; dér după acéstă sfială meșteșugită, vine un potop de vorbe, spuse când cu o ușurință uimitóre, când sprijinite cu un glas mișcător, și tot-déuna întovărășite de mișcărĭ, carĭ vorbesc, și de o înfățișare, care te atrage. Mărturisesc că acéstă tradițiune vie a vechii libertățĭ romane este un lucru, pe care nu mĕ așteptam de loc sĕ-l găsesc aicĭ, și mi-a plăcut fórte mult sĕ-l aflŭ la patru sute de leghe de Roma și după opt-spre-dece vécurĭ de la Ciceron.

Unii învinuesc pe țĕranii Moldovenĭ, că sunt leneșĭ și șirețĭ. Mărturisirea celor carĭ vorbesc în potriva unui popor apăsat, eu nu o voiŭ primi nicĭ-odată. Poporul dintre tóte treptele societății, este acela ale cărui însușirĭ trăesc mai multă vreme față de împotrivirile folosului fie-căruia, care pune mai pre sus de tóte contradicerile stării sale, și care în sfîrșit este mai în drept de a-șĭ îndreptăți cusururile, arătând că sunt prilegite de nevoe. Poporul

*) Dăm loc acestui capitol interesant din „Memoriul asupra vechei și actualei stărĭ a Moldovei“ presentat domnului Moldovei Alesandru Vodă Ipsilante la 1787 de comitele *d'Hauterive*, fost secretarul domnului Moldovei Ales. Mavrocordat (Firariul). Acest important memoriu, document istoric de valóre pentru acea epocă, a fost oferit Academiei Române de M. S. Regele Carol, ér acum de curênd a apărut tipărit într'un volum elegant în edițiunea Academiei la Carol Göbl în Bucurescĭ. — Red

Revista politică.

Cu sgomot și alaiŭ se serbézá în centrele și localitățile populate de Maghiarĭ *aniversarea a suta de la nascerea lui Ludovic Kossuth.* Serbările au culminat erĭ, 19 Septemvrie, în Budapesta. Tóte școlele și prăvăliile au fost închise pentru ḑiua de erĭ în „capitala“ țĕriĭ. Stradele erau decorate cu embleme kossuthiste și orașul era pavoasat. Din tóte părțile țĕrii s'au dus la Budapesta deputațiunĭ, corporațiunĭ și representanțĭ de ai reuniunilor maghiare, ca sĕ participe la convoiul festiv. In biserica evangelică s'a făcut serviciu divin, la care au participat șefii autorităților locale, membrii comitatensĭ, deputațiunĭ, reuniunĭ, corporațiunĭ și o mare mulțime de popor. De aicĭ au plecat cu toții într'un conduct imposant la cimiteriul din strada Kerepesi. La mormênt erau adunațĭ deja numĕroșĭ deputațĭ sub conducerea contelui Apponyi, presidentul dietei, și numĕróse deputațiunĭ. S'a pus piétra fundamentală la mauseleul lui Kossuth. Numĕróse cununĭ au fost depuse pe mormêntul lui Kossuth. Serbarea s'a încheiat fără incidente, — așa spun cel puțin scirile venite din Budapesta.

*

Mare minune ar fi fost, décă și cu ocasia acestei serbărĭ nu s'ar fi întêmplat *demonstrațiunĭ kossuthiste* în diferitele puncte ale țĕrii, în preséra aniversării. O demonstrație de acestea s'a întêmplat alaltăerĭ séra în *Oradea-mare.* Plebea fanatisată din Oradea, vĕḑênd, că ferestrile de la locuințele *ofițerilor* armatei comune nu sunt iluminate, a început sĕ facă sgomot oribil, sĕ strige „abzug“ și *sĕ bombardeze cu pietri ferestrile mai multor ofițerĭ.* — Nicĭ kossuthiștii din Cașovia n'au rĕmas îndĕrĕtul celor din Oradea. *Ei au spart tóte ferestrile caselor la carĭ nu se arboraseră steagurĭ ungurescĭ.* Tot așa au făcut la gara din *Cașovia.* — In *Șiria* (Vilagos), unde capitulaseră armatele revoluționare în 1849, demonstrațiile kossuthiștilor au avut caracter și mai și. Aicĭ au demonstrat *contra Românilor.* Foile ungurescĭ vorbesc despre bătăi și rănirĭ.

Că ce va mai fi fost în alte localitățĭ, avem sĕ scim aḑĭ mâne. Destul, că nicĭ serbarea acésta de caracter esclusiv maghiar, n'a putut trece fără demonstrațiĭ „patriotico-kossuthiste“.

*

Cu câte-va ḑile înainte de a sĕrbĕtori adversarii noștri a suta aniversare a nascerii „idolului“ lor, s'a desvĕlit la Mirislău monumentul ridicat în amintirea învingerii, ce au repurtat'o oștirile lui Basta aliate cu Maghiaro-Sĕcuii din Ardeal, asupra nemuritorului erou Mihaiu Vodă Vitézul, înainte cu 302 anĭ, lângă Mirislău. Nicĭ festivitatea acésta n'a putut sĕ se întêmple, fără ca din partea unor oratorĭ maghiarĭ sĕ nu se arunce în inimile Românilor săgețĭ veninóse. Deputatul Aiudului Török, a vorbit despre Mihaiŭ Vitézul în mod batjocuritor, ḑicênd despre marele Domn, că „era superstițios, credea în visurĭ și în boscóne, o notă caracteristică a Valahului“; apoi, că scurta domnie a lui Mihaiŭ „a fost cea mai tirană“. Alt vorbitor, protopopul reformat din Mirislău, a spus, că „inima i se strînge de durere, când vede pe acest călăubandit năvălind cu bandele-i selbatice în țéra nóstră“.

Nu ne trece prin minte a apĕra amintirea vitézului Domn contra acestor isbucnirĭ ale urei de rassă, constatăm însĕ cu scârbă, că se află în sînul adversarilor noștri ómenĭ, carĭ pretinḑêndu-se culțĭ, nu se sfiesc a grăi de rĕu, a huli și batjocuri pe acela, care prin faptele lui eroice, prin vitejia și simțul lui de jertfă, a apĕrat creștinătatea contra păgânității și a scăpat în atâtea rêndurĭ chiar pe maghiaro-sĕcuii ardelenĭ de furia armatelor semilunei. Ce sunt aceste batjocurĭ, décă nu săgețĭ veninóse aruncate în inima poporului, care prin vremurĭ șĭ-a vĕrsat sângele pentru apĕrarea și susținerea patriei comune?

*

Dér sĕ-i lăsăm în pace pe adversarĭ și sĕ vedem, ce se petrece în lumea mare. Ḑilele trecute a venit din Berlin scirea, că *guvernul american* ar fi sărit în apĕrarea *jidovilor din România.* A dat adecă guvernul din Washington o notă către guvernul din Bucurescĭ, în care protestéză contra „vexațiunilor“ la carĭ ar fi espușĭ jidovii din România, în urma punerii în ființă a legei meseriașilor. Cică prin acésta România ar fi călcat tractatul din Berlin și ar sili pe Evrei sĕ emigreze din țéră. Mulțĭ din aceștĭ Evrei se duc apoi în America, unde prea le dau de lucru Americanilor. — Asta-i buba.

Dér guvernul american nu s'a oprit aicĭ, ci a trimis nota lui tuturor puterilor semnatare ale tractatului de Berlin, cerênd ca puterile acestea sĕ sprijinéscă acțiunea Americei față cu România. Intre puterile acestea e și Germania. Nu se scie pănă acum cu siguranță, ce va face Germania. O telegramă din Berlin spune însĕ, că nota guvernului american nu întîmpină aprobarea guvernului german, care nu póte sĕ se amestece în afacerile interne ale altui stat strĕin. Aceeașĭ telegramă spune, că și celelalte puterĭ semnatare sunt de părerea Germaniei.

*

Mare sgomot a făcut în lumea politică și diplomatică un *discurs rĕsboinic,* ce l'a ținut ministrul marinei francese Pelletan în Bizerta, cu ocasia unei călĕtorii de inspecțiune în porturile de rĕsboiŭ mediterane, de pe cósta francesă a nordului Africei. El a ḑis între altele, că Franța nu doresce sĕ aibă conflicte nicĭ cu Anglia, nicĭ cu Italia, dér nesciind ce gândurĭ au ceilalțĭ, este de datoria sa a pregăti rĕsboiul sfânt pentru patria francesă în contra inimicilor sĕi, orĭ carĭ ar fi aceia. Apoi a adaus: După înfrângerea Franței de către *vechea barbarie germană,* suntem datorĭ a ne consacra tóte puterile pentru a menține neștirbit focarul de justiție și lumină, care constitue geniul frances.

Discursul acesta a făcut sensație pentru atacul ce cuprinde la adresa Germaniei, și pressa întrégă l'a comentat viu.

„Asociațiunea“ la Oravița.

(Raport special al „Gaz. Trans.“)

Corespondentul nostru ne trimite următorul raport intregitor și în parte mai amĕnunțit, despre adunarea generală a Asociațiunei și despre festivitățile și petrecerile împreunate cu ea:

Oravița, 17 Septemvrie.

Dumineca în 14 l. c. înainte de ședință s'a ținut la 9 óre a. m. în biserica română gr. or. din Oravița-montană serviciul divin, pontificat de d-l protopop al Sibiiului *Papiu,* cu asistența preoților *Neda* și *Iana.* Rĕspunsurile le-a dat corul renumit de odinióră al inteligenței române din loc, ce încetase, dér care acum fù din nou improvisat din incidentul adunării Asociațiunei. Acest cor a cântat o liturghie veche dintre ale lui Musicescu, — condus fiind de d-l învĕțător *Dragoescu,* un bărbat zelos și cu frumóse cunoscințe musicale. Și étă că s'a întêmplat ceva neașteptat, în mânia zizaniei celei vechĭ a acestui cor, când datorința a reclamat sĕ reînchegă corul érășĭ curênd și se satisfăcù doririlor tuturor. Cântările „Priceasna“ și „Irmosul“ le-a cântat d-l învĕțător *Băieș* cu mare precisiune și cu mult simț evlavios.

Ședința primă.

După serviciul divin mulțimea cea mare pornesce spre *grădina de tir* în al căreia pavilon larg, decorat cu verdéță, s'au ținut ședințele. Punct la órele 11 comitetul, în frunte cu președintele d-l Dr. **Ales. Mocsonyi,** — ocupă masa verde din frunte și în aclamărĭ generale ilustrul președinte rostesce frumosul și importantul discurs de deschidere. (Acest discurs îl publicăm la alt loc. — Red.)

D-l Ilie **Trăilă,** distinsul fruntaș din aceste părțĭ, se ridică și cu vocea-i blândă, dér puternică, salută cea mai înaltă instituțiune culturală a nóstră, pe președintele comitetul și pe membrii ei pe pămêntul ținutului Oraviței.

„Limba nóstră frumósă și biruitóre óre când — dise vorbitorul — *acum luptă o luptă fatală pentru esistență:* ca sĕ-i dațĭ vlagă, suc învietor în vinele devenite pe alocurea anemice: Bine a-țĭ venit!

Bine ațĭ venit și munca vóstră fie rodnică și folositóre... sĕ trăițĭ și s'avețĭ isbândă de truda vóstră:“

Președintele **Al. Mocsonyi** rĕspunde la acésta însuflețită bineventare, ḑicênd că ea numai însuflețire a deșteptat și că nicĭ nu se puté altfel, căcĭ „frațĭ la frațĭ am venit, ca împreună sĕ depunem munca nóstră pe altarul culturei naționale.“

Atât vorbirea d-lui Trăilă, cât și rĕspunsul președintelui au fost sgomotos aplaudate.

D-l **Em. Ungurianu** salută adunarea în numele „Societățiĭ pentru crearea unui fond de teatru român, cu următorul discurs:

„Ilustre domnule președinte!
Onorată adunare generală!

Societatea pentru fond de teatru român fiind invitată din partea Asociațiunei la adunarea sa generală de astădĭ, societatea pentru fond de teatru român m'a însărcinat a o representa astădĭ aicĭ și a Vĕ aduce salutările ei.

Décă privim mai apropiat și mai afund starea culturală a poporului român din Ungaria, și décă asemĕnăm gradul lui de cultură cu cel al altor popóre civilisate, atuncĭ trebue sĕ ne cuprindă un simț de compătimire față de poporul nostru, pentru-că la moment observăm marea diferință culturală între poporul nostru și între alte némurĭ, la moment observăm la poporul nostru urmele grele ale negligenței și ale greșelilor din timpurile trecute.

Nimenĭ n'a grijit de cultura și deșteptarea acestui popor, pentru-că biserica nóstră, în parte stând sub guvernare ierarchică strĕină, aicĭ în părțile Ungariei n'a putut desvolta nicĭ o acțiune culturală, éră inteligența, care indispensabil are datorința și pe cale socială a lucra pentru luminarea némului sĕu, a fost în timpurile trecute neînsemnată și neputinciósă.

Acum suntem noi la rênd a repara cu grabă urmările negligenței trecutului, acéstă grabnică reparare în mare parte cade acum în sarcina Asociațiunei, ea e chiemată a pune uriașa muncă la ridicarea edificiului cultural al poporului român din

---

nu este șiret în Elveția, unde nicĭ un nobil nu îndrăsnesce sĕ se foloséscă de înălțimea stării sale pentru a nĕcăji sĕu chiar a disprețuì poporul. Nu este nepăsĕtor, fiind-că se folosesce, fără împărțélă, de tóte ródele muncei sale. Dér când munca unui popor se sĕvêrșesce pe un pămênt, care nu este al lui, și când i-se cere cu atât mai mult, cu cât muncesce mai din greu, ce minune este că nu lucréză decât în mĕsura trebuințelor lui?

Numai în Polonia se aud cele mai ciudate plângerĭ în potriva lenii poporului Pămênturile, rodurile lor, brațele poporului și chiar el însușĭ sunt avutul boerilor. De aceea trebue sĕ pui călăi pe urma lui, pentru a-l sili sĕ fie neobosit. Când apoi stăpânul îșĭ vede ogórele rĕu muncite, ér pe colțul de pămênt pe care-l împrumută robilor sĕi, ca sĕ scape de hrana lor, o rodnicie, care arată o muncă mai îngrijită, atuncĭ strigă, că țĕranii sunt nisce ticăloșĭ, pe carĭ nu-i pofĭ face sĕ muncéscă decât cu biciul în mână.

Țĕranul moldovean trage folóse marĭ din sĕrăcia lui. Décă ar uda pămêntul cu sudórea lui, ar fi mai puțin strîmtorat; dér acéstă bună stare ar fi o chezășie, pe care ar da-o stăpânilor lui; dér în loc de acésta țĕranului îi vine în minte și pune în lucrare planul de a-se strămuta aiurea într'o clipă; ér pe boerul, care perde mai mult cu băjeniile, de cât ar puté scóte cu sîlnicia, lăcomia de câștig îl silesce sĕ fie drept.

Nu voiŭ face decĭ bunătatea Măriei Tale sĕ sufere, décă-i voiŭ spune că vei domnì peste un popor tîmpit de robie și nenorocit din pricina sĕrăciei. Când nepăsarea este voită, nu este tot-déuna un cusur. Aci ea este un mijloc folositor, și décă vedĭ pe Moldovenĭ când chiar folósele lor cer ca sĕ li-se tredéscă hărnicia, atuncĭ te încredințezĭ, că ei nu sunt făcuțĭ pentru lene. Pe când pămêntul este acoperit cu zăpadă și un frig tot așa de aspru ca cel dela Moscova opresce cursul apelor, mai bine de două mii de Moldovenĭ dorm afară lângă un foc de trestie, sĕu chiar fără foc, și nicĭ chiar turmelor lor, carĭ râcâie pămêntul, ca sĕ pască câte-va fire de iérbă uscată de îngheț, nu sunt mai răbduriĭ de cât dênșii la asprimile vremii. S'ar crede, că décă două sate au neînțelegerĭ pentru pășune, ar trebuì sĕ alerge la zălogirĭ de turme sĕu la hotărîrĭ judecătorescĭ. Moldovenii însĕ iau altă cale: Se trage o linie de hotar și, în mai puțin de patru dile, cele două comune sunt despărțite printr'un gard în lungime de o leghe și jumĕtate. Étă cum sunt Moldovenii și, pe lângă hărnicia acésta, care se potrivesce cu împrejurările, ei au și o răbdare fără marginĭ pentru suferințele ce nu se pot înlătura, o veselie statornică în sĕrăcie și însușirĭ casnice, carĭ aduc mulțumire într'acéstă sĕrăcie. Nicĭ un popor nu este mai primitor de óspețĭ. Sunt cuviincioșĭ și îndatoritorĭ, și este interesant sĕ-i vedĭ păstrând între dênșii o bună cuviință, care este legată chiar de formele vorbirii lor, și care, prin urmare, va rĕmâné deapururea. N'au nicĭ pe *illustrissime* al Italiei, nicĭ formulele umflate ale limbilor din Miadă-di, dér e destul sĕ fiĭ om, pentru ca dênșiĭ sĕ-țĭ dea numirea de Domnia-ta. Nicĭ nu pot se ḑică altfel tovarășilor și stăpânilor lor; aceștia érășĭ nu pot sĕ vorbéscă cu dênșii, fără sĕ le dea acéstă denumire; și Domnitorul la ei se deosebesce numai prin denumirea de *Măria Ta,* pe care Nemții o dau la tótă lumea.

Voinicu înșelat.

— Baladă pop. —

Frundă verde trifoiaș
Col' din jos de Mădăraș,
Têngue-se tânguia,
Voinic tînĕr, sprîncenat,
Voinic tînĕr înșelat,
Inșelat și ciufulit,
La lume bajocorit,
Ciufulit și înșelat
La fete de rîs lăsat.
— Da dĕu cum se tânguia?
— Da din graiŭ că-mĭ grăia
Și din fluer că 'mĭ doinea:
„Frunḑuliță ruptă în șepte
Nu credețĭ ficiorĭ la fete,
Că fetele pănă's micĭ
Te iubesc și te sărută,
Că li mintea prea zăludă,
Décă mai îmbĕtrânesc
De dragoste-'țĭ vorovesc
Cu ochii la alțĭ ochesc.
Căcĭ umblat'am
Și pățit'am
Cum alții sĕ nu pățéscă,
Cum alții sĕ nu iubéscă,
C'am iubit fată bărnace

Ungaria, — mai târdiu va trebuì sě vină părtaşe la muncă şi societatea pentru fond de teatru român, amêndouě societăţile vor trebuì sè lucre în armonie la ridicarea nivelului cultural al poporului român din Ungaria, pentru-că amêndouě societăţile au acelaşĭ scop, adecă propagarea culturei la poporul român din Ungaria.

Décă voim sě fim faţă de noi sincerĭ şi sě spunem adevěrul, trebue sě recunóscem, că factoriĭ noştri culturalĭ în trecut pentru cultura poporului de rênd, a ţěranului român, au făcut tare puţin séu mai nimic; ér noi acum, décă nu vom începe şi continua acţiunea nóstră culturală pentru luminarea şi deşteptarea poporului de rênd, a ţěranului român, atuncĭ tótă munca nóstră culturală e ca o zidire începută fără fundament; decĭ acţiunea nóstră culturală numai atuncĭ are raţiune, numai atuncĭ va fi de valóre, décă lucrăm în prima linie şi cu tóte puterile nóstre la luminarea şi deşteptarea poporului de rênd, a ţěranului român, ca sě-l punem în stare, sě-l facem capabil a-şĭ apěra esistenţa şi a susţiné lupta de viaţă în concurenţă cu alte popóre conlocuitóre, unele mai culte, altele mai favorisate de sórte.

Numai aşa facem bine poporului, numai aşa ne împlinim datorinţa.

Dér trebue sě vorbim adevěr şi sě recunóscem, că în timpul mai nou de vre-o câţĭ-va anĭ încóce Asociaţiunea a început a lucra în acéstă direcţiune, multe şi însemnate lucrărĭ ale ei se refer la promovarea culturei poporului de rênd; sě vede că conducerea Asociaţiunei e pětrunsă de ideea, că edificiul cultural trebue început dela fundament, că cultura naţională trebue începută dela popor.

Pentru acéstă nobilă nisuinţă merită Asociaţiunea tótă recunoscinţa nóstră şi e îndreptăţită a pretinde tot sprijinul dela întreg publicul românesc.

Sunt însărcinat din partea societăţiĭ a aduce Asociaţiunei acest tribut de recunoscinţă şi a esprima dorinţa, ca lucrările ei sě aducă róde mănóse pentru cultura poporului român din Ungaria“.

D-l **Dr. A. Mocsonyi** rěspunde următórele:

„Acest salut cordial, rěsunet cordial a găsit în inimele nóstre. Asociaţiunea şi societatea pentru fond de teatru sunt fiicele aceleeaşĭ mame şi — precum d-l Ungureanu bine a accentuat — însufleţite de acelaşĭ ideal. Sora mai mare decĭ cu braţe deschise bineventéză pe sora mai mică, care prin demnul sěu representant s'a presentat la adunarea nóstră. — Şi acest salut cordial sě ia la plăcută scire“. (Sě trăiască!)

Primul secretar d-l Diaconovich presintà raportul comitetului central pro 1901; care fiind publicat în Anale, la propunerea preotului Borza se consideră ca cetit.

Se alege apoi unanim comisiunile. 1) In comisiunea pentru esaminarea raportului general al comitetului: d-nii Ilie *Trăilă*, Pavel *Rotariu*, Dr. G. *Dobrin*, Dr. Ştefan C. *Pop*, şi Dr. Petru *Corneanu*. 2) In comisiunea financiară: d-nii Voicu *Hamsea*, Dr. Laurenţiu *Pop* şi Dr. Aurel *Oprea*. 3) In comisiunea pentru înscrierea de membri noi: Victor *Poruţ*, Baltazar *Munteanu* şi Dr. Mihail *Gropşianu*.

D-l Em. *Unguríanu* propune, ca şedinţa festivă a secţiunilor literare sě nu se ţină la 5 óre d. a., fiind-că membrii acestor secţiunĭ nu s'au presentat în număr de ajuns. Apoi propune, ca disertaţiile sě se rostéscă acum îndată. Ambele propunerĭ se primesc.

Medicul din Bran d-l Simeon *Stoica* îşĭ cetesce disertaţia. „*Pământul din punct de vedere igienic*“; ér' d-l *Togan* cetesce discursul comemorativ al d-lui V. *Goldiş* (absent) asupra rěposatului Dr. George *Vuia*. Şedinţa se ridică şi cu toţii ne îndreptarăm spre „Corónа“, unde am luat un prânz comun. In cale avurăm o surprisă plăcută, véḑênd sosirea „corului de plugarĭ“ din *Racaşdia* sub conducerea lui Emilian *Novacovicĭ*, învěţător. Doi câte doi, bărbaţĭ şi femei în costume naţionale bănăţenescĭ împodobite cu culorile românescĭ, păşiau pe străḑile Oraviţei fiind de toţĭ admiraţĭ.

Petrecerea poporală.

La órele $4^1/_2$ în curtea bisericii gr. orientale se adunară cu toţii, spre a lua parte la veselia poporului. Aşĭ fi de părere, că cu prilegiul adunărilor generale ale Asociaţiunei sě se pună mai mare pond pe atarĭ petrecerĭ poporale, căcĭ aşa pretinde scopul „Asociaţiunei“, ca sě căutăm a lăsa în popor nisce impresiunĭ mai durabile. De astă-dată întrebăm numai: Unde a rěmas distribuirea de cărţĭ? Unde au fost renumitele corurĭ din Oraviţa şi jur? — Unde s'a ţinut vre-un cuvênt poporului? — Orĭ-că de aceea îl adunăm, ca sě-i admirăm numai costumele şi sě ne încălḑim privind obrajii rumenĭ ai drăgălaşelor fetiţe din popor? — Dér a fost un cor — cel din Răcăşdia, care a cântat mai multe piese naţionale.

Spre séră a sosit şi comitetul Asociaţiunei, în frunte cu ilustrul preşedinte— au sosit la popor şi au fost rěsplătiţĭ cu însufleţitóre „sě trăéscă“.

Tinerimea universitară, deşi în număr fórte modest, totu-şĭ s'a achitat frumos faţă de popor — jucând cu el o horă mare românéscă, în jurul bisericei.

Serata dansantă.

La órele 9 séra în sala cea mare a hotelului „Corónа“ a avut loc o petrecere cu dans, care a decurs în cea mai frumósă animaţie. Orĭ-ce s'ar ḑice, sexul frumos românesc e în adevěr — frumos. Şi care inimă tiněră nu a palpitat privind la drăgălaşele domnişóre din Bănat şi chiar din Munţii Apusenĭ, cum le numim noi „Zinele Munţilor“? Ordinea exemplară, în care a decurs petrecerea, póte fi numai spre lauda comitetului aranjator. Avurăm de tóte... Cuvinte dulcĭ de ângeraşĭ — hore, musică perfectă... bucătărie escelentă... în pausă chiar şi cântece, doine românescĭ. Cuadrilele ocupau tótă sala (dér „Romana“ nu s'a dansat?—Culeg.). Aşa de multe părechĭ jucau după accentele viórei galantului „*Bîrcă*“. Frumos s'au arangiat aceste Cuadrile — nu înzadar era sufletul arangiatorilor d-l Dr. *Corneanu* — ér glasul lor, d-l Dr. Cornel *Iancu*.

Şedinţa II. (Lunĭ 15 Sept.)

La órele $10^1/_2$ d-l preşedinte deschide şedinţa şi aduce la cunoscinţa adunării, că comitetul central, însoţit de-o mare parte a inteligenţei române din Oraviţa, a depus o cunună pe mormêntul regretatului *Simeon Mangiuca*, un fost luptător al neamului românesc şi fost membru fundator.

Se cetesce procesul verbal al şedinţei premergětóre şi apoi urméză raportul comisiunilor.

D-l *Pavel Rotariu* raportéză în numele comisiunei p. esaminarea raportului. Dênsul vede douě icóne în raportul comitetului. Prima este icóna activităţii comitetului, a doua icóna dorinţelor, a lipselor. Arată resultatele activităţii prestate de comitetul central şi de despărţěminte. Accentuéză bucuria că au fost întrupate secţiunile literare ale Asociaţiunei, carĭ după cum ḑicea: „vor deveni titlurĭ de glorie pentru Asociaţiune“.

In ce privesce icóna lipselor, cu durere amintesce prea puţina interesare din partea poporului şi a inteligenţei faţă cu scopurile Asociaţiunei. Viitorul însě numai aşa ne va surîde, décă toţĭ ne vom face apostolĭ, ca sě propagăm idea şi cultul „Asociaţiunei“ în popor.

Propune: 1) Sě se ia act de activitatea zelósă a comitetului şi de precisiunea, cu care a esecutat conclusele. 2) Sě se ia la cunoscinţă raportul general. 3) Sě se esprime condolenţa pentru membrii rěposaţĭ de la ultima adunare încóce, prin ridicare. 4) Sě se îndrumeze comitetul a face lucrările începětóre pentru „casa naţională“ şi sě se împuternicéscă a lansa un apel în cestiunea acésta.

Propunerile se primesc.

D-l *Dr. Isidor Pop* raportéză în numele comisiunei financiare, şi propune absolutoriu comitetului pe 1901 şi sě se priméscă proiectul de budget pe 1903.

D-l Baltazar *Munteanu* în numele comisiei pentru înscrierea de membri raportéză, că s'au înscris 15 membri. Unul, d-l Antoniu Mocsonyi de Foen, fundator, 12 ordinarĭ şi 2 ajutătorĭ.

Primul secretar aduce la cunoscinţa adunării demisiunea d-lui Iuliu *Bardoşi* din locul de membru suplent al comitetului, care se primesce.

Apoi se cetesc telegramele de aderenţă sosite în număr mare din tóte despărţěmintele.

In urma învitării despărţěmêntului Sătmar-Ugocea, adunarea generală viitóre a „Asociaţiunei“ se decide a se ţiné în *Sătmar*.

Ne mai fiind nimic la ordinea ḑilei preşedintele d-l **Al. Mocsonyi** închide adunarea, rostind următórele:

„După-ce am terminat agendele nóstre avem sě împlinim încă o plăcută datorinţă. Esprim în numele adunăriĭ generale mulţumitele nóstre Reuniunei de tir pentru ospitalitatea cu care ne-a pus la disposiţiune acest local; tot în numele adunăriĭ generale mulţumesc fraţilor Oraviţenĭ, cărora compete partea leonină din meritul bunei reuşite a acestei adunărĭ generale. Ér eu din parte-mĭ Vě mulţumesc pentru buna ordine şi armonie, în care au decurs şedinţele nóstre.

Sunt convins, că focul sacru, care a încălḑit inimele D-Vóstre în aceste ḑile festive, nu se va stinge, şi Vě rog, ca reîntorcêndu-Vě acasă sě fiţĭ tot atâţia *apostolĭ înfocaţĭ ai Asociaţiunei*.

Vě rog sě deşteptaţĭ în cercurĭ tot mai largĭ interesarea pentru nisuinţele nóstre culturale, căcĭ — credeţi-mĭ Domnii mei — *în cultura naţională este desvoltarea nóstră naţională*. (Aprobărĭ furtunóse).

Banchetul

La órele $1^1/_2$ în pavilionul grădinei da la „Corónа“ s'a început banchetul. Erau cu totul 162 tacâmurĭ. Musica lui „*Bîrcă*“.

Cel dintâiŭ toast l'a ţinut preşedintele d-l *Dr. Al. Mocsonyi*, pentru Majestatea Sa, ḑicênd:

„Nu este popor în patrie, nu în tréga monarchie mai dinastic, de cât poporul român. Şi nu este popor, care ar fi mai recunoscětor pentru binefacerĭ, de cât poporul român. Ér o binefacere a fost prea înaltă aprobare, cu care s'a înfiinţat Asociaţiunea.

„Este decĭ un sentiment îndoit al poporului român, sentimentul dinastic şi al gratitudinei, care ne inspiră, când la astfel de ocasiunĭ solemne ale Asociaţiunei, primul nostru gând este sě aducem tributul nostru omagial Prea graţiosului nostru Impěrat şi Rege Francisc Iosif I.

„Vě învit decĭ sě esclamăm cu insufleţire „*Trăiéscă Majestatea Sa*“!

Continuându-se toasturile: D-l Alesandru *Popovicĭ*, protopop, închină în sănětatea presidentului Al. Mocsonyi, al căruia nume e aḑĭ strîns legat de al „Asociaţiunei“, şi a ilustrei familii Mocsonyi, care este un razim şi o podóbă a poporului român. D-l protopop Victor *Poruţ*, închină pentru óspeţĭ. D-l Dr. Ştefan *C. Pop* într'un discurs frumos, vorbesce de chiămarea „Asociaţiunei“, după cum a accentuat'o presidentul, aseměnându-o cu „domus“ al lui Cicero. Fără cultură, ḑice, nu este libertate, altare pentru limbă sě se ridice pretutindenĭ atât în palate, cât şi în colibe. Inchină pentru Asociaţiune şi comitet. — D-l Voicu *Hamsea* toastéză pentru representantul autorităţii civile d-l Julius Bauer, protopretore onoror.—D-l Petru *Călciunariu* cu umorul sěu admirabil şi cu o înfăţişare oratorică vorbesce pentru femeia română „isvorul tuturor puterilor omenescĭ“. — A mai vorbit în urmă şi fruntaşul ţěran din Oraviţa-română d-l Pipelca cu multă însufleţire naţională pentru inteligenţă.

*

Cu disposiţia veselă, câştigată la banchet, ce a durat până séra — ne-am adunat pe la 8 óre la o *serată în pavilionul grădinei de tir*, unde am petrecut vesel la mesele aşeḑate jur împrejur, şi mai târḑiu improvisând jocurĭ naţionale cu mare animaţie, căcĭ arcuşul vestitului Bîrca scia sé învăpăeze pe mic şi mare. D-l Al. Mocsonyi cu d-l Zeno Mocsonyi şi cu fiiul acestuia Antoniu, au fost de faţă, ér pe la 10 óre au părăsit serata şi încet, încet s'au retras şi ceilalţĭ, pregătindu-se pentru escursiunea de Marţĭ.

*

Marţĭ în 16 Sept. n. s'a făcut escursiunea la Anina, Steierdorf, Marilla. Dómne şi domnişóre, bětrânĭ şi tinerĭ au plecat sě vadă localităţile amintite. Rěsuna ţinutul Oraviţei, pe unde trecea trenul, de cântecile veselilorul escursionişti. La Maidan i-a aşteptat învěţător Liuba, cu fiul sěu sculptor în München şi cu alţĭ fruntaşĭ din comună; îi aşteptau cu coşurĭ de prune şi cu běutură; de aicĭ la Lişava, apoi la Craşova şi în fine la *Anina*, unde s'au dat jos din tren. Aicĭ împărţiţĭ în grupurĭ, escursioniştii visitară diferitele turnătóre, cuptórele cele marĭ pentru topirea fierului etc. De la Anina s'au dus la Steierdorf-Sommerfrisch, unde se află un sanatoriu admirabil cu vile frumóse. Aicĭ la $12^1/_2$ s'a ţinut un banchet. După banchet s'a cântat la pian şi cu vocea. Din Steirdorf s'au dus la Marilla, unde încă se află un sanatoriu cu instalaţiunĭ escelente. De la Marilla s'au întors érăşĭ către Oraviţa, unde séra a fost o convenire colegială la restaurantul „Novac“.

Cu acésta s'au încheiat programa festivităţilor arangeate din incidentul adunărei „Asociaţiunei“. Au plecat fie-care pe la ale sale, ducênd cele mai frumóse şi neuitate amintirĭ.

Cu nădejde, că mě place,
Dér dat'o Domnu mi-o dat
Că odată m'o lăsat
Cu sufletu întristat;
Şi păţitu-am păţit,
C'odată m'o părăsit
Cu sufleţelu sdrobit.
Bate-i Dómne norocu
Cum mi-o mâncat sufletu,
Bate-i Dómne viaţa
Cum mi-o mâncat inima“.

Cel voinic cum dăinăia
Lacremile-l podidea
De flueru şi-l umplea
Cu lacrěmĭ înfierbântate
De la inimă věrsate.
Alt voinic mi-l auḑia,
Mila greu mi-l cuprindea
Dér nu mila,
Făr' jelea,
Dér nu jelea
Făr' ciuda,
Cum de tinerel voinic
Se scârbia pentru nimic.

Cel voinic mi-l întreba:
„Spune-'mĭ ai iubit or ba?“
— „Am iubit,
De-am nebunit“.
— „Da de ce se 'nebunescĭ,
Că dór' alta o se găsescĭ,
Că dór' alta-o sě-ţĭ peţescĭ
Tinerică,
Cinăşică,
Nice mare, nice mică,
Făr' cum îi mai frumuşică,
Nice mică, nice mare,
Fără cumu-i fata 'n stare
Cu ochii
Ca tăciunii,
Buzele
Ca fragile“.

— „Hei měi frate
Měi fărtate,
Nu mi-'i gându de iubit,
Făr' am gând
Tare urît
Ce-o sě mě bage 'n pământ,
Că pusu-mi-o jurământ
Că cu mine s'a lua
Cu mine s'a cununa,
Că cu mine s'a iubi,
Cu mine bine-a trăi.
Frunḑă de pe lemn ciuntat,
Dér pe mine m'o lăsat,
Cu altu s'o cununat,
Bat'o Dumneḑeu s'o bată
Ḑiua n'aibă, ce mânca
Nóptea n'aibă und' mâna,
Cum m'o sciut înşela!“

Theodor A. Bogdan,
înv. în Bistriţă.

Sciri din Clușiŭ.

Venirea noului protopop al Clușiului d-l Dr. Elie Dăian, dela care se aștéptă o sinceră lucrare de regenerare în biserică și școla ce ajunseră a fi atât de primejduite; apoi crearea mesei ștudenților academicĭ prin banca „Economul“, o instituțiune pentru care se speră, că se vor încăldĭ tóte inimile generóse românescĭ, și în urmă sosirea unui frumos număr de universitarĭ români: au fost în timpul din urmă singurele puncte luminóse pe orisontul atât de întunecat altfel pentru Românii din Clușiŭ.

Aceștia de oparte sunt espușĭ în primul plan cel uimai turbat șovinism, — despre care însușĭ un advocat ungur Dr. Varadi Aurel a recunoscut în discursul sĕu ținut în procesul de presă Sándor Jozsef contra Richtzeit Arthur, că bântue contra naționalităților la „Kulturegyletul“ ardelean, — ér de altă parte sĕ frământă în sbuciumărĭ interne puse după tóte semnele la cale de agenții streinilor virîțĭ în taberele române anume cu scopul de a submina instituțiile românescĭ, ultimele forturĭ ale esistenței naționale aicĭ. —

In asemenea situațiune i-a găsit aniversarea centenară a lui Kossuth, anunțată cu atâta sgomot. Pressa din localitate săptĕmânĭ de arêndul fanatisase plebea pentru amintirea „sfântului“ dela Turin, asemĕnându-l cu Moise și cu însușĭ Christos, și vestind, că atât comitatul, cât și orașul vor ținé ședințe festive provocau la înstegarea și iluminarea întregului oraș, discuta în felul ei chestiunea de a se sparge ferestrile acelora carĭ nu s'ar acomoda. Ajungerea pe tapet a acestei chestiunĭ a făcut apoi ca comandantul garnisónei Clușiŭ F. M. L. Mórk von Mörkenstein sĕ intervină în persónă la primariul orașului Svacsina Geza și sĕ-l facă responsabil pentru orĭ-ce spargerĭ, ce s'ar comite față cu oficerii sĕi, carĭ nu vor ilumina.

După asemene antecedențe Românii din Clușiŭ, carĭ țin la némul lor, au luat mĕsurile de precauțiune. Casele lor păreau ca și când ar fi în stare de asediu: ferestrile luate jos, mobilarul mutat în alte camere. Așa așteptau pe urmașii acelora, carĭ în trecut de atâtea orĭ s'au ilustrat cu acte de vandalism față cu Românii, nevoind sĕ înțelégă, că *dragostea cu de a sila nu se póte.*

Miliția dea semenea șĭ-a luat mĕsurile ei, edificiile militare fiind păzite de detașamente, tot așa și locuințele private ale oficerilor, ér poliția s'a pus tótă în mișcare.

Sosind séra de erĭ 18 Sept. am constatat cu adevĕrată mândrie, că toțĭ Românii din Clușiŭ, afară de doi *par nobile — nu au iluminat* și n'au arborat stégurĭ. S'au aflat însĕ doi inșĭ cunoscutul Indre László, fost președinte al despărțĕmêntului Clușiŭ al Asociațiunii și alesul unui grup de Românĭ la congregația comitatului și camera advoc. și membru în comitetul casinni române din Clușiŭ, — tot asemenea ca și socrul sĕu, asesorul orfanal Ladislau Popp cum se scrie el „de Lemeni“, de colea din Suceag fost dascăl în Feiurd, fost membru în direcțiunea „Economului“ pe care'l apĕră „contra ginere-sĕu“ și actual epitrop al bisericei unite din Clușiŭ, carĭ amêndoi au arborat stégurĭ ungurescĭ la casele lor și șĭ-au scăldat ferestrile în lumini întru amintirea acelui Kossuth, care a fost cel mai jurat dușman al românismului.

Vĕdĕnd asemenea lucrurĭ, privitorul nepreocupat nu póte sĕ înțelégă, cum acești doi domnĭ, stând în serviciul unui asemenea curent, au putut s'ajungă la rolurĭ decisive în viața publică românéscă și încă ceva curios, unul într'o tabără și altul în cealaltă!

Tot asemenea nu póte să înțelégă, cum se póte ca din cei vre-o douĕ-deci de membrii românĭ ai congregației comitatului Clușiŭ, locuit aprópe de 200,000 Românĭ, nicĭ unul nu s'a găsit, nicĭ măcar *leaderul* comitetului național *d-l Iuliu Coroianu*, ca sĕ protesteze în contra ședințeĭ festive pentru memoria luĭ Kossuth, ce a fost votată unanim.

Asemenea intrelăsărĭ sunt rele pilde pentru tinerimea română, disgustă pe fruntașii românĭ și animéză haita șovinistă, ca sĕ persiste în obicĭnuințele ei vandalice.

Acésta și de astă-dată șĭ-a făcut mendrele, spărgĕnd mai întâi ferestrii la banca *„Transilvania“* între strigăte „le kell rombolni az oláh bankot“, apoi la medicul de stat major *Turcea* și la căpitanul *Braunhoffer*. In urma acestora însĕ poliția, care scia ce-i aștéptă pe demonstranțĭ, mai departe în vederea mĕsurilor militare luate, a intervenit și după o *ciocnire sângerósă*, în care au fost atât din partea poliției, cât și din partea demonstranților *mai mulțĭ grav răniți*, au isbutit sĕ suprime mișcarea. Acésta apoi au avut un fel de continuare ad̦i înainte de amead̦ĭ, când vre-o 300 de inșĭ, studențĭ, s'au presentat înaintea caselor din strada promenădii ale cunoscutului naționalist d-l Dr. *Aurel Isacu* și între huiduelĭ și șarivari au cerut arborarea stégului strigând: „ki a lobogóval, le a hazaárulóval“. *(Sĕ se scótă stégul; jos cu trădătorul de patrie.)* Nu sciau ei nenorociții, că un Isacu ține mai mult la onórea națională, decât la viață chiar! Când demonstranții erau sĕ trécă la fapte adevĕrat hunice, vĕd̦ênd poliția avisată, au aflat de bine ca de astă-dată sĕ se împrăscie între făgăduelĭ, că o sĕ revină. Ei ar trebui însĕ sĕ țină sémă, că cine sémĕnă vênt, furtună va secera.

Cunctator.

SCIRILE DILEI.

7 (20) Septemvrie.

Nou institut de credit român. Sub numirea de *„Rĕșnoveana“* se va înființa un nou institut de credit și economii, societate pe acții, în Rĕșnov (comit. Brașov). Capitalul fundațional va fi de 25.000 cor. și se va procura prin emisiunea a 500 acții indivisibile în valóre nominală de câte 50 cor. Ca termin irevocabil pentru semnarea de acții s'a fixat d̦iua de *1 Noemvrie* 1902. Acțiile se pot semna în Brașov la filiala „Albina“, la banca Mihalovits & Nussbächer, la „Parsimonia“ în Bran și la d-nii Ioan Hamsea, George Proca și G. Ilie în Rĕșnov. — Din parte-ne dorim succes fraților Rĕșnovenĭ.

Studenții italienĭ în România. Congresul internațional studențesc, care era sĕ se țină la Budapesta, dér scim că a fost revocat, se va ține în *Veneția* (Italia). Studenții românĭ au învitat pe studenții italienĭ sĕ vină în România. Studenții au promis, că vor veni. Se fac deja pregătirile pentru primirea lor. O fóie din Bucurescĭ spune, că în drumul lor spre România studenții italienĭ se vor abate și prin Transilvania, visitând câte-va centre românescĭ.

Din Zlatna am primit o corespondență mai lungă despre chipul cum „Maghiarii“ de acolo (între carĭ nume ca Oelberg, Schön, Moskovits, Roth, Folberth, Lipner, Schawarz, Sontágh etc.) au serbat aniversarea lui Kossuth. Când convoiul trecea pe dinaintea casei d-lui protopop *Montani*, o calfă de cojocar (Besensky) a strigat „Abzug Montani“, ér un elev al școlei de industrie cu numele „Almășan“, a spart ferestrile casei protopopului. — Minunat chip de a serba.

Croații și serbarea Kossuth. Din *Agram* se anunță, că guvernul local a interd̦is Ungurilor din Agram banchetul proiectat pentru serbarea Kossuth, findcă s'a temut de turburărĭ.

Glótele. Magistratul orășenesc din localitate a dat o publicațiune privitóre la însciințarea glotașilor. Toțĭ glotașii, carĭ au servit activ, séu ca reserviștĭ de întregire în armata permanentă, la marină, la honved̦ĭ și la gendarmerie; mai departe toțĭ acei glotașĭ, carĭ n'au fost în serviciu activ militar și în reserva de întregire și carĭ posed certificate (de colóre roșie) pentru glóte, sunt datorĭ a-se însciința în d̦ilele de *13, 14 și 15 Octomvrie*, în persónă séu în scris, la Sfatul orășenesc (Piața Francisc Iosif), óra 9 diminéța. Cei carĭ voesc sĕ se însciințeze în scris, se pot servi de biletele de însciințare: aspiranții de ofițer de glóte, preoții, candidații de preoție, întru cât sunt supușĭ glótelor, personalul plasat la institutele militare, funcționarii administrativĭ și de stat, profesorii și învĕțătorii, servitorii de la autoritățile administrative și de stat, servitorii de carcere, personalul comisariatelor financiare și al autorităților forestierale, toțĭ carĭ servesc la căile ferate, la poștă, la telegraf, cei în serviciul vapórelor marine, cei angageațĭ la flotele de rĕsboiŭ, funcționarii și lucrătorii de la minele de cărbunĭ, bolnavii și toțĭ cei împiedecațĭ prin afacerĭ familiare, carĭ nu se pot presenta în persónă etc. La însciințarea în persónă are a-se arăta pașaportul de glóte, respective ultimul document militar. Acestor prescripțiunĭ sunt supușĭ și cetățenii austriacĭ cu domiciliul aicĭ. Negligearea însciințărei se pedepsesce cu 2—400 coróne, séu închisóre corespund̦ĕtóre.

Adunare de controlă. Magistratul orășenesc aduce la cunoscința celor interesațĭ, că în urma împărtășirei comandei c. și reg. de reîntregire, are sĕ se țină în d̦ilele de *29, 30 și 31 Octomvrie* a. c. adunarea de controlă asupra contingentului concediaților și reserviștilor cu domiciul pe teritorul brașovean. Concediații, reserviștii și cei din reserva de întregire din suburbiul Scheiŭ se vor presenta la 29 Octomvrie, cei din Brașovul-vechiŭ, Stupinĭ și fabrica de zahăr în 30 Oct., cei din Cetate, Blumĕna, Timișul-de-jos și de sus, Dêrste și Predeal, precum și cei carĭ în d̦ilele menționate nu s'au presentat, în 31 Octomvrie 1902 înainte de prând̦ la órele 9 la comanda de întregire a regimentului Nr. 2, în noua casarmă de infanterie. Fie-care trebue sĕ aibă cu sine și pașaportul de miliție. Aceia, carĭ nu se presentéză la adunarea de controlă în amintitele d̦ile, sunt obligațĭ de a-se presenta la controla suplementară în d̦ilele de 14 și 15 Noemvrie în localul cercual de reîntregire, — căcĭ la din contră vor fi pedepsițĭ conform prescriptelor penale militare.

Spând̦urat și scăpat cu viéța. In Șomcuta-mare era mai de mult un advocat, pe care îl chema Indre László. Acest advocat a purtat un proces contra unui om din Lemniu (Chioar). Resultatul procesului a fost, că Indre László a scos în vêndare cu licitație un pământ al omului și neaflându-se cumpĕrător, pământul a rĕmas în proprietatea lui Indre. Acesta, neavênd ce face cu pământul, l'a vêndut cu contract preotului de atuncĭ Carol Lazar din Lemniu. Preotul a pus contractul în puiul mesei (saltar) și a uitat sĕ-l întăbuleze. Au trecut la mijloc mai mulțĭ anĭ. Un urmaș al omului al căruia a fost pământul, cu numele Simon Petru, vĕd̦ênd, că acesta nu-i întabulat, s'a dus la Indre la Clușiŭ, unde locuesce acuma și a cumpĕrat pământul cu 15 fl. — Fiiul preotului Carol, d-l Eugen Lazar, vĕd̦ĕnd acésta i-a oferit lui Simon 120 fl. pentru pământ. Acesta însĕ n'a vrut sĕ-l dea. Intr'acea însĕ Lazar a găsit contractul tătâne-sĕu și pe basa acestuia a intentat proces lui Simon Petru și lui Indre prin advocatul Barbul din Deșiŭ. Procesul l'a câștigat contra lui Simon Petru (Indre a scăpat), care a fost obligat sĕ dea pământul înapoi și sĕ plătéscă 70 florinĭ. De supĕrare Simon s'a spând̦urat de grinda din șură. Nevasta-sa l'a găsit acățat de grindă și chemând ómenĭ, l'au tăiat cu secerea. Femeia era însĕ tare măhnită, cred̦ĕnd, că l'a tăiat prea târd̦iu, căcĭ Simon nicĭ nu sufla, nicĭ nu mișca. Cu tóte acestea frecându-l mereu cu oțet, după 24 ore a înviat și astăd̦ĭ e sĕnĕtos, numai pe lângă gât i-se vede o dungă grósă, pe care i-a făcut'o funia, de care s'a fost spând̦urat.

In Iclodul-mare se va da — cu ocasiunea sfințireĭ școlei nou edificate — o petrecere cu dans la 28 Septemvrie st. n. Venitul curat e destinat în favorul școlei. Corul școlarilor, condus de învĕțătorul I. Astilean, va esecuta în pausă cântece poporale și declamațiunĭ. Pentru popor se va arangea petrecere separată în localitățile școlei vechĭ.

Casă trăsnită. In d̦iua de 16 Septemvrie s'a deslănțuit o furtună teribilă pe valea Someșului și în comuna Lemniu a trăsnit casa lui Alexă Ghețe, care tocmai ședea la cină cu nevasta, căcĭ era pe la órele 8 séra. Casa a început sĕ ardă și cei din casă nu sciau̦ nimica, până n'au venit vecinii, de le-au spus, că arde acoperișul de-asupra capului lor. Atuncĭ au eșit sĕrmanii ómenii afară, văetându-se. Casa le-a ars până la pământ. Acuma, după-ce apa îi luase pe la Rosalii tótă recolta, a venit și focul, de i-a luat locuința, așa că Alexe Ghețe a rĕmas pe drumurĭ fără hrană și fără adăpost.

Musica orășenéscă va da mâne Duminecă 17 Sept., un concert în sala de la hotel „Europa“, cu program variat. Printre piese vedem și una românéscă: „Corbul român“, fantasie de Carbus. Inceputul la 8 óre séra. Intrarea 60 banĭ. — Aceeașĭ musică va cânta, mâne, Duminecă la 11 óre a. m. pe promenada de jos.

Societatea filarmonică va ține Lunĭ 22 Sept., probă la 8 óre séra.

Medicii recomandă întrebuințarea apelor minerale după Terapia modernă, cu deosebire apa amară „Francisc Iosif“ care este recunoscută ca cel mai mai bun mijloc purgativ și plăcut la beut. Se capĕtă pretutindenĭ.

In Villa Kertsch etagiul al doilea, constătător din 4 odăĭ, bucătărie, cămară etc., dela 1 Octomvrie de închiriat.

Concertul Scarlatescu.

Concertul de Joi séra, ni-a dat ocasiunea a cunósce și a aprecia un valoros și talentat compositor român din regat.

D-l Ioan *Scarlatescu*, căcĭ de d-sa este vorba, ni-a presentat în programul destul de copios al concertului, după usul parisian, aprópe esclusiv compozițiĭ de ale d-sale. Ca interprețĭ a avut artiștĭ ca d-na *Carlotta Leria*, care odinióră, ca cântărétă eșită din școla francesă și germană, a secerat însemnate succese artistice, în streinătate și în țéră, și pianistul virtuos d-l G. *Boscoff*, care încă deșĭ fórte tinĕr, se bucură deja de un frumos nume în cercurile musicale din Paris.

Impresiunea generală, ce ne-a făcut'o interpretarea operelor d-lui Scarlatescu, ne îndreptățesce a-l înșira între compositoriĭ tinerĭ de sémă, carĭ au făcut studii seriósе și profunde și pe lângă arta ce-o desfășură, se pĕtrund tot-deodată adênc de simțirile și pasiunile omenescĭ. Musica d-lui Scarlatescu e frumósă, elocuentă și are în general un timbru dramatic.

Cântecele (Liedurile) d-sale le-a predat cu probată pricepere și pĕtrundere d-na *C. Leria*. Cu deosebire au fost aplaudate cântecele „Wandert ihr Wolken“, „Noch ein Meerlied“ (poesie de Carmen Sylva) „Lass tief in dir mich lesen“ și balada „di Wasserfee“.

In mijlocul cântecelor germane a fost un deosebit punct de atracție, mai ales pentru publicul român, frumósa doină (poesia de Eminescu). Acésta fórte reușit doină, a fost salutată cu aplause sgomotóse și a trebuit sĕ fie repetată.

Compozițiile de alt gen, le-a interpretat cu adevĕrată virtuositate pianistul Boscoff. Este în adevĕr de admirat ceea-ce prestéză acest tinĕr ca technică și pricepere. Deja în prima piesă, Andante din sonata în D-moll, jocul sĕu a electrisat pe ascultătorĭ. A mers apoi tot crescênd. Fuga în C-moll, Mazurka în D-dur, Preludiu, variațiunĭ despre melodia „O Tannenbaum“ în tóte acestea d-l Boskoff s'a distins prin pătrunderea și predarea sa fină și legeră. Fiind viu aplaudat, a adaus și o piesă de bravură, în care șĭ-a dovedit cu deosebire tecnica sa estraordinară.

In fine observ, că d-nei *Leria* i-s'au oferit mai multe buchete și coșurĭ de florĭ și că între ascultătorĭ am vĕḑut un frumos numĕr de óspețĭ, domnĭ și dómne, anume venițĭ de la Sinaia și Bucurescĭ pentru concert. *X.* —

Adunare de învĕțătorĭ.

In sensul §-ului 25 din statutele *„Reuniunii înv. gr. cat. din ținutul Hațegului“* sĕ convócă: *Adunarea generală ordinară* a numitei Reuniunĭ, la *Clopotiva* pe ḑiua de *5 Octomvrie* st. n. 1902, pe lângă următorul program:

Ședința I-a Duminecă în 5 Octomvre la 8 óre a. m.: 1) Celebrarea serviciului divin în biserica rom. gr. cat. din Clopotiva. 2) Prelegere practică în șcóla română din loc. 3) Deschiderea adunării generale. 4) Critica lecțiunei practice de sub p. 2. 5) Raport despre activitatea Reuniunei în anul espirat. 6) Alegerea comisiunilor: a) pentru esaminarea raport. general, b) pentru esaminarea rațiunilor pe 1901 și proiect de budget pe 1903, c) pentru raport. bibliotecarului, d) pentru incassarea taxelor și înscrierea de membrii noi, și e) pentru verific. procesului verbal. 7) Cetirea disertațiunilor. Prânḑ comun.

Ședința a II-a la 3 óre p. m. 1) Critica disertațiunilor de sub p. 7 din ședința primă. 2) Rapórtele comisiunilor esmise în ședința primă. 3) Desbatere asupra planului special de învĕțĕmênt. 4) Fixarea locului pentru proxima adunare generală. 5) Designarea temelor pentru viitorea adunare generală. 6) Alegerea a 2 delegațĭ la adunarea gen. a Reuniunei-soră din ținutul Lugoșului și stabilirea speselor de călĕtorie. 7) Diverse propunerĭ ce se anunță în scris la preșidiu. 8) Alegerea oficialilor și comit. central pe un nou period de 3 anĭ. 9) Inchiderea adunării.

Dat din ședința comitetului central, ținută în:

Hațeg, la 7 Iulie 1902.

Dr. Iacob Radu, vicar, președinte. *Aurel Pintea*, notar II.

Notă: Domnii participanțĭ sĕ binevoiéscă a se anunțe Onor. Iacob A. Nicolescu, paroch gr. cat în Clopotiva.

Convocare.

Domnii subscritori de acții la înființânda cassă de împrumut și păstrare *„Economia“* societate pe acții, se învită prin acésta, în sensul §. 154 din legea comercială, la adunarea generală constituantă, care se va ține *Duminecă, la 28 Septemvrie* 1902 st. n. la 10 óre a. m. în șcóla gr. or. din *Cohalm*.

Obiectele: 1) Deschiderea și constituirea adunării. 2) Decisiune asupra înființării societății. 3) Statorirea și asigurarea capitalului de acții prin subscrierĭ și plătirĭ. 4) Stabilirea statutelor societății. 5) Alegerea comitetului de supraveghiare. 6) Decisiune cu privire la responsabilitatea fundatorilor, stabilită în § 152 al legii comerciale.

Conform § 155 din legea comercială, fie-care acție dă un vot, însĕ nicĭ un acționar nu póte esercita mai mult de 10 voturĭ. Participarea la adunare se póte face séu în persónă, séu prin plenipotențiațĭ.

Cohalm, 16 Septemvrie 1902.

Fundatorii.

Apel

către poporul român de ambe confesiunile.

Fiind-că în *Lechința săséscă*, comitatul Bistrița-Năsĕud, suntem 81 familii române gr. cat. și numĕrăm peste 300 suflete, însĕ în lipsă de conducĕtorĭ firescĭ și în lipsa de șcólă și biserică, suntem atât de sĕracĭ și lipsițĭ de cultura și lumina sufletéscă, în cât în modesta și sfânta nóstră biserică cĕpĕtată pomană de la frațĭ românĭ din Bistrița, nice cărțĭ de cântărĭ bisericescĭ spre a puté înălța sfintele rugăciunĭ de mângăere către înaltul tron ceresc încă nu avem, — ne luăm îndrăsnélă a apela la marinimositatea publicului mare român de ambe confesiunile, la onorații librarĭ românĭ, precum și la onoratele corporațiunĭ bisericescĭ și tipografiĭ diecesane, sĕ ne îndure a-ne dărui unele cărțĭ bisericescĭ, fie cât de modeste, și cu orĭ-ce fel de litere, precum: un „Mineu“, un „Penticostar“, un „Apostolier“ un „Octoic mic séu mare“ séu alte cărțĭ bisericescĭ, pentru care marinimositate le vom aduce profunda nóstră mulțumită pe cale publică.

Lechința, la 14/IX 1902.

Gregorie Radu, epitrop

Românii din Macedonia.

(Rolul Românilor macedonenĭ în trecut. — Causele căderei. — De când au fost cunoscuțĭ în țéră. — Grupul Moscopolenilor. — Românii din Epir. — Grupul Fărșirotilor. — Alte grupurĭ: Gramoștenii, Arnăuchenii, Olimpianii, Românii din Rodop, din Seres, etc. — Statistica Românilor Macedonenĭ.

Numĕrul și importanța Românilor Macedonenĭ a fost în evul mediu cu mult mai mare de cât astăḑĭ. In adevĕr, pe lângă imperiul, pe care împreună cu Bulgarii l'au făcut în seç. XI, în munții Hemus nimicind de mai multe orĭ armatele bizantine, ei au mai avut două alte principate independente, Marea Valahie, care se întindea în Tesalia, o parte a Epirului, pe cóstele Pindului, și Mica Valachie care se întindea în partea Epirului de jos împreună cu Aspropotamos, Acarnania, Etiolia. Capitala sa era frumósa Arta.

„De la mahalalele Constantinopolului și până în jos de Pind, întâlnescĭ numai Românĭ“ ḑice un scriitor bizantin; — cunoscutul călĕtor Benjamin de Tudela, ne spune că „un singur împĕrat n'ar fi în stare ca sĕ-i bată“.

Mărturiĭ despre tóte acestea se găsesc la toțĭ scriitorii bizantinĭ, ca Pachymer, M. Nepote, Nicetas etc.

Causele decăderei.

Mai multe cause au contribuit la slăbirea și micșorarea elementului românesc din Peninsula balcanică: venirea Turcilor, întinderea Slavilor, cea mai însemnată însĕ a fost incursiunile după jaf ale bandelor albanese. In special, Ali-Pașa, Valiul din Ianina, a dat acum o sută și mai bine de anĭ o lovitură mortală poporului românesc din Turcia. Numĕróse orașe, bogate și înfloritóre, ca Moscopole, Nicolița, Gramostea, etc. au fost distruse până la temelie. Singura Moscopole avea 70.000 de Românĭ, avea tipografie, bicliotecĭ publice și făcea un comerciŭ renumit cu tótă Europa.

Ca sĕ scape de prădăciunile albanesilor, Românii au emigrat în masă în țĕrile strĕine până în America, Brasilia, dér mai cu sémă în Austro-Ungaria, unde după mărturia statisticelor unguerescĭ, s'au stabilit peste o sută de mii de Românĭ Macedonenĭ. Aci ei au strălucit prin bogățiile și sciința lor. Au fundat bisericĭ și comunitățĭ, carĭ esistă și până astăḑĭ, la Pesta, Viena, Mișcolț, Brașov, Zemlin, etc.

Acolo au trăit și au scris cronicarii Boiagi, Roza, Cavaliotti, carĭ au fost prietenĭ cu Șincai, Petru Maior. Ei ne-au lăsat cărțĭ în dialectul macedonean, de o mare valóre.

Familiile cele mai însemnate au fost Șaguna, Mocĭoni, Gojdu, Dumba, etc.

De când au fost cunoscuțĭ în țéră.

Dimitrie Bolintineanu este cel dintâiŭ care a făcut mai bine cunoscut în țéră pe Românii din Macedonia, cu date și informațiunĭ aprópe precise, așa cum i-a vĕḑut și cunoscut în călĕtoria ce a făcut în Macedonia, la 1852. Interesul ce a deșteptat în țéră, a avut de urmare întemeiarea de școlĭ și de bisericĭ și crearea unei cestiunĭ naționale românescĭ în Macedonia.

Numĕróse alte studii și cercetărĭ s'au mai făcut de la Dimitrie Bolintineanu încóce, carĭ au făcut elementul românesc, din macedonenĭ nu numai în țéră, ci chiar în streinătate. — Cel care a scris cu mai multă rea voință a fost Dr. Weigand, ér scriitorul mai bine informat este I. Nenițescu, în cartea sa de la Românii din Turcia.

Grupul moscopolenilor.

Românii macedonenĭ nu sunt aședațĭ la un loc, în massă compactă, precum sunt de esemplu Albanesii.

Desavantajul acesta îl au și Grecii și Turcii și chiar Bulgarii. Sunt așa de amestecate naționalitățile în Macedonia, în cât cu greu se póte ḑice, că cutare parte este numai românéscă, cutare altă parte numai bulgăréscă.

Judecând după numĕrul însemnat dintr'o localitate, Românii macedonenĭ se împart în mai multe grupe, cari se deosebesc între ele prin óre-cere particularitățĭ de limbă, prin ocupație, dér mai ales prin portul lor deosebit. Grupul moscopolenilor, care se găsesce în Macedonia propriŭ ḑisă, în Bitolia și centrele marĭ însemnate din împrejur, precum Majarones, Tĕrnova, Molovișta, Gopeșĭ, Clisura Nevesca, Crușova, etc. etc.

Românii aceștia se ocupă numai cu comerciul și industria. Ei fac comerciŭ întins în tótă Turcia și cu cele mai însemnate porturĭ și orașe din strĕinătate. Cu drept cuvênt, ei au fost numițĭ „albinele Macedoniei“.

Românii din Epir.

In Epir se găsesce elementul românesc, care se ocupă în mare parte cu păstoritul. El trece ca un element rĕsboinic.

Comunele românescĭ sunt așeḑate d'alungul pólelor munților Pindului, formând o massă aprópe compactă.

Orașele și comunele mai însemnate românescĭ din Epir: Ianina, Mețova, Turia (Crania), Grebenițĭ, Floru, Samerina, Laca Avdela, Furca, Perivole, etc.

Pe lângă crescerea vitelor, ei se ocupă și cu industria și comerciul, în special Mețova, al cărei strălucit representant Averof, a ridicat'o la un însemnat grad de cultură și bună stare materială.

Grupul Fărșiroților.

Tribul cel mai rĕsboinic al Românilor, după unii chiar din tótă Macedonia, sunt Fărșiroții, carĭ se ḑice, că vin de la Farsala, orașul unde armatele lui Pompeiŭ au fost nimicite de Cesar. E un element ager și deștept.

Se ocupă mai ales cu crescerea de vite și este nomad, ernéză în Tesalia, ér vara sue cu turmele sale munții Macedoniei, precum fac de altfel și Românii din Epir.

Sunt vestițĭ cei trei frațĭ Cuconeșĭ, carĭ au pus gróza în Albanesĭ și despre carĭ nicĭ Weigand n'a putut sĕ nu laude faptele lor rĕsboinice.

Alte grupurĭ.

Alte grupurĭ mai sunt:

Gramoș'enii carĭ locuiau altă dată în masă compactăpe muntele Gramosten, carĭ astăḑĭ sunt rĕspândițĭ în mai multe părțĭ. Hruprița, Belcaunen, Negovan, Blața, Nijopole etc.

Ei sunt fórte cutezătorĭ.

Se ocupă mai mult cu păstoritul.

Arnăuchenii sunt Românii din Albania.

Orașele și comunele locuite de ei, în total séu în parte, sunt Scutari, la nordul Albaniei, Tirana, Davaia, Durazzo, Elbasan, Avlona, Berat împrejurul căruia se găsesc aprópe 20 de sate românescĭ. Partea din Albania, numită Mazuchia, este un ținut întreg cu aprópe 70 de sate curat românescĭ.

Olimpianii sunt grupul care locuesce pe lângă muntele Olimp și cuprinde: Vlaholivadia, Veria, Călivele, Badralexi, Pretori, Caterina, Cochinopulo, Salonic.

Maglenițiĭ aședațĭ pe un afluent al Vardarului, locuesc în Lumnița, Nânta, Huma, Oșanĭ etc. Toțĭ Românii din Nânta sunt mohamedanĭ.

Despre limba și moravurile acestui curios element românesc a făcut un studiu special Dr. Weigand; lucrarea cea mai serióSă și cea mai cu folos pentru studiu însĕ, este cartea d-lui Pericle Papahagi: „Cercetărĭ despre dialectul Românilor din Meglen“, apărută acum doi anĭ.

Grupurĭ de Românĭ se găsesc și în munții Rodop, în Sangiacul Seres, unde sunt peste 10 comune românescĭ, în Tracia și pe tot litoralul turcesc al Mediteranei.

Statistic Românilor Macedonenĭ.

Din causa lipsei unei statistice oficiale, numĕrul Românilor din Macedonia, ca și al celorlalte naționalitățĭ conlocuitóre, a ajuns a fi cu totul nesigur. Afară de Weigand, care-l scade la 200.000, toțĭ câțĭ au scris despre Macedonia l'au apreciat a fi peste 500.000. Von der Goltz-Pașa, care împreună cu mai mulțĭ oficerĭ din statul major turcesc a călĕtorit în tot imperiul turcesc, în conferința ce a ținut la Societatea geografică din München, acum trei anĭ, a susținut cu probe și documente, că numĕrul Românilor în Turcia este de 600,000.

După I. Nenițescu, acest numĕr se ridică la peste 800.000, ér după neuitatul patriot Dimitrie Bolintinianu la 1200,000.

Pentru noi, carĭ cunóscem de aprópe împrejurările și evenimentele, ce au sbuciumat și continuă de a ține sub o înrîurire puternică sórta din present a fie-cărei naționalitățĭ, poporul Român din Macedonia este cu mult mai numĕros. Mulțĭ s'au slavisat, alții sub influența bisericei grecescĭ s'au grecisat, ér alții sunt pe cale de a se contopi cu Albanesii. Toțĭ aceștia însĕ, la căldura școlei naționale, sub influența unei culturĭ și propagande energice naționale și mai ales décă în viitor vor decurge evenimente politice, carĭ sĕ fie tot așa de favorabile Românilor, cum au fost până acum bună óră Bulgarilor, ar puté fără multă greutate sĕ revie la matcă, la vechia lor familie românéscă.

Nu esagerăm a spune, că numĕrul Românilor în Peninsula balcanică, trece peste un milion și jumĕtate.

Orĭ cum elementul românesc din Macedonia, așa cum se presintă astăḑĭ, este destul de însemnat, pentru ca sĕ merite tot interesul și sprijinul moral al Românilor din țéră. Luminat și făcut conscient de misiunea ce are de îndeplinit în Macedonia, el póte fi hotărîtor în balanța evenimentelor viitóre, ce vor redigea ultima hartă a Peninsulei Balcanice. („Cronica“)

Literatură.

Din compozițiunile pline de melodii românescĭ ale mult regretatului compositor român *Ciprian Porumbescu*, tipărite și edate în edițiunĭ poporale de d-na Marióra *Rațiu* născută Porumbescu, se află de vênḑare la Tipografia nóstră următórele piese:

„Imn de urare“ cu două voci, *„Hora Prahovei“*, *„A căḑut o rază lină“* cu voce, *„Fluturaș de nópte“* polcă, *„Frunză verde mărgărit“* cânt poporal, *„Pe câmpiile Stupcei“* polca mazurca, *„Fata popii“* cânt poporal. Fie-care bucată costă 1 cor. plus 10 banĭ porto. *„Basme Iașene“* vals, 3 cor. plus 10 banĭ porto. *„Potpouriu“, din opereta „Crai nou“* 4 cor. plus 10 banĭ porto.

AGRICULTURĂ.

Arăturile adêncĭ.*)

Arăturile au de scop sĕ mărunțéscă pămêntul, ca apa, aerul și rădĕcinile sĕ pótă pĕtrunde și circula lesne în părțile lui. In adevĕr, ca plantele sĕ se pótă desvolta normal, au trebuință de un pămênt aerat și rĕscolit; într'un pămênt îndesat și uscat cu totul, plantele mor séu nu le merge bine.

Cercetările învĕțaților au arătat, că pămêntul cuprinde oxigen, care ne arată pĕtrunderea aerului și a căreia cantitate sporesce cu gradul de mĕrunțire al pămêntului. Cu cât lucrarea pămêntului e mai perfectă, mai desĕvîrșită, cu atât mai mult sporesce porositatea sa și proporția aerului ce cuprinde.

Oxigenul e necesar nu numai la germinațiunea semințeĭ și la viéța rădĕcinei, dér jócă rol în nutrificarea materiilor organice prin care azotul organic inasimilabil (nu póte servi la hrana plantelor), se schimbă în acid nitric, pe care vegetalele îl absorb repede. *Pămêntul e ceva viu*, a ḑis ilustrul Aerthelot, gândindu-se la fermenții diferițĭ, carĭ colcotesc aci. Cei mai însemnațĭ sunt fermenții nitricĭ, carĭ au nevoe de aer pentru a se înmulți și a îndeplini serviciul lor folositor.

Cu cât pămêntul e mai mĕrunțit, mai scormonit, mai prăfuit, cu atât mai activă e nutrificarea. Și

*) Extract din comunicarea făcută Soc. de agricultură din departamentul Aude. de G. *Barbut*. — („Jurnalul Societății centrale agricole“. — Bucurescĭ.

între diferitele resultate ale arăturilor, sporul și producerea nitraturilor se socotesc printre cele mai interesante.

Mĕrunțind pămêntul, arăturile înlesnesc desvoltarea și crescerea plantelor, căcĭ e ușor de înțeles, că într'un pămênt cu părțile sale reduse în praf, întinderea rădĕcinelor este înlesnită, ramificarea lor póte merge în tóte direcțiunile și prin urmare, organele lor absorbitóre fiind mai desvoltate, sug din pămênt o cantitate mai mare de materii alimentare în folosul vegetalelor cultivate.

Deschiḑênd pămêntul la influențele atmosferice diferite: ingheț, desgheț, umeḑélă și uscăciune, lucrările culturei aduc mĕrunțirea bulgărilor. (Când pămêntul e tare și se rupe în bulgărĭ, arat de cu tómnă și lăsat peste iérnă la ingheț, în primăvară bulgării se desfac).

Indoind arătura putem cresce facultățile productive ale pămêntului nostru agricol. Recomandăm și noi cultivatorilor românĭ sĕ se obicĭnuéscă sĕ are adênc, măcar sĕ sporéscă adêncimea arăturei cu 2 centimetri în fie-care an. Plugurile cu abur sunt chemate sĕ dea serviciĭ marĭ agriculturei române în perfecționarea arăturilor. Arătura bună este și un mijloc escelent de a ne scăpa de buruenile, carĭ năpădesc locurile și de a face îngrășemintele mai asimilabile.

D-l Dehérain a dovedit, că avuția pămêntului stă în legătură directă cu umeḑéla lui. Prin arăturile adêncĭ înlesnim pămêntului ocasiunea sĕ facă provisie de umeḑélă și astfel pămêntul bine și adênc arat nu suferă nicĭ de secetă peste mĕsură în timpul verei, nicĭ de umeḑélă mare în timpul ernei.

Lipsa de apă aduce sterilitatea absolută a pămêntului (îl face sterp). Avem recolte abondente în solurile cu umeḑélă, séu carĭ sunt rĕcorose în deajuns. Décă plouă rar și seceta ține lunĭ întregĭ, e nevoe ca pămêntul agricol sĕ pótă strînge apa de plóie.

S'au făcut esperiențe, carĭ au dovedit, că *fără îngrășeminte* din tr'un pămênt arat la 12 centimetri adêncime, s'a recoltat 5 hl. de grâu, și din același pămênt arat la 20 cm s'a recoltat 7 hl. de grâu, 9 hl. la 30 centimetri și în fine, 12 hectolitre, când adêncimea s'a făcut la 40 centimetri adêncime.

Cu îngrășăminte, din același pămênt, s'a recoltat 19 hl. grâu arênd la 12 centimetri adêncime, 20 hl. arând la 20 cm., 22 hl. la 30 cm și în fine, grâul a produs 23.7 hectolitre bóbe îngrășind pămêntul și arându-l la 40 centimetri adêncime.

S'a stabilit, că pămêntul mĕrunțit e în stare sĕ prindă și sĕ țină o cantitate mai mare de apă și prin urmare, sĕ ajute plantele în timp de secetă. Și nu numai că apa de plóie pĕtrunde mai lesne într'un pămênt mĕrunțit — făcênd o reservă în straturile mai adâncĭ — dér și evaporația ei e cu mult mai mică ca într'un pămênt îndesat, tare. Pămêntul mĕrunțit pierde prin evaporație 12.7% din apa căḑută, pe câtă vreme cel îndesat, pămêntul nearat și tare, pierde 35%. In unele casurĭ, pămênturile *îndesate* pierd prin evaporație 80% din apa ce primesc, din causă că apa de plóie nu póte a se scurge în jos rĕmâne nului d'asupra, de unde iute se face aburĭ pe căldurĭ, pe când, în pămênturile mĕrunțite apa strînsă în straturile de jos e la adăpost de evaporație.

(Va urma.) **S. P. R.**

POMARIT.

Plantarea pomilor.

La întocmirea unui pomet, care la timpul sĕu sĕ recompenseze cu belșug ostenelele muncitorului, trebue sĕ fim cu luare aminte: *a)* La distanța cerută de diferiții pomĭ, *b)* facerea gropilor, *c)* alegerea și pregătirea pomișorilor, *d)* la timpul plantărei, precum și *e)* la modul plantărei.

a) Distanța pomilor atêrnă de la specia pomilor, calitatea pămêntului și posițiunea locului.

La stabilirea distanței nu trebue sĕ avem în vedere pomul cel mic și ne desvoltat, pe care-l plantăm, ci sĕ ne cugetăm la pomul mare, cu coróna deplin desvoltată. Pomii plantați prea des, își țin umbră, ér rădĕcinele li răpesc hrana. Décă nu vor pĕtrunde razele sórelui printre crengĭ, décă nu va puté încălḑi pămêntul de sub pomĭ, influințând asupra materiilor nutritóre, pomul nu se va puté desvolta, nu va aduce ródă cum se cade.

Pomii cu corónă înaltă, așa d. e. merii, perii și cireșii, în pămênt mănos, la loc șes, au trebuință de o distanță de 10—12 m., pe cóstă e destulă și de 8—9 m. Décă pămêntul e mai puțin roditor, atuncĭ și distanța trebue sĕ fie mai mare. Pomii cu coróna mijlocie se mulțumesc cu o distanță de 5—6 m., ér pentru pomii piticĭ și tufiș e destul și 2—3 m.

b) Facerea gropilor. De la facerea gropilor atêrnă în mare parte reușita pomilor. Scim, că o parte mare din economii de la sate, în loc de a face gropĭ corĕspundĕtóre, fac nisce găurĭ micĭ și strîmte, unde îndésă rădĕcinile bietului pomișor, îndoindu-le și rupêndu-le.

Se înțelege, că în casul acesta pomul nu se prinde, ér ei învinovățesc pămêntul séu pomișorul, dér nicĭ decum nu se gândesc la munca lor greșită.

O regulă generală la facerea gropilor este, că cu cât gropile sunt mai largĭ cu atât rădĕcinele se vor puté resfira și prin urmare desvolta mai bine. La nicĭ un cas însĕ, nicĭ chiar în pămêntul rigolat, gropile sĕ nu fie mai strîmte de 1 m. De altcum gropile sĕ aibă o lărgime de 120—150 cm. și 70—80 cm. afundime.

Forma gropilor póte fi cilindrică, dér mai de preferit sunt cele pătrate, cu deosebire unde pămêntul e lutos.

Gropile atât la plantarea de tómnă, cât și la cea de primăvara trebue făcute cu mult mai 'nainte. La plantarea de tómnă trebue făcute cel puțin cu 7—8 sĕptĕmânĭ mai nainte, ca pămêntul sĕ aibă când se cóce. La plantarea de primăvară e bine ca gropile sĕ se facă de tómna, ca astfel peste iérnă sĕ degere pămêntul.

Când se fac gropile, pămêntul de-asupra, — ca cel mai bun — se pune deoparte a gropei, ér cel de desupt, — ca mai sterp — de altă parte, și la plantare apoi pămêntul ce a fost de-asupra vine la fundul gropei, și cel de desubt ajunge d'asupra.

In locul unui pom bĕtrân, e bine sĕ nu plantăm altul, ér décă acésta din vr'o causă óre care nu s'ar puté înconjura, atuncĭ scótem tóte rădĕcinile pomului vechiŭ și pămêntul scos îl cărăm aiurea, aducênd în locul lui altul próspĕt și mănos.

In locurĭ apătóse, séu unde pătura productivă e prea subțire, pomii se plantéză în movile făcute la suprafața pămêntului. Aceste se fac așa, în locul unde voim sĕ plantăm: facem un cerc în lățime de 2—3 m., pămêntul din cerc îl săpăm la o afundime de 30—40 cm., așeḑăm apoi pomul în mijlocul cercului. Săpăm pămêntul din jurul cercului și-l aruncăm pe rădĕcinile pomișorului astfel, ca în nemijlocita apropiere a rădĕcinilor sĕ vină pămêntul cel d'asupra, cel mai bun. Aruncăm apoi pămênt în jurul pomișorului până s'a format o moviliță de 50—60 cm. înălțime. Décă locul ar fi espus la inundărĭ, pămêntul săpat îl scótem din cerc și pe fundul grópei punem pietriș. Pe acesta punem apoi pămêntul scos și plantăm pomul pe el.

Movilele, ca sĕ nu fie spălate de apă, trebue îmblojite cu glii de iérbă. E bine, ca rădĕcinile principale ale pomișorilor sĕ le ciontăm mai tare, prin ce apoi se desvóltă mai bine rădĕcinile laterale. Unii ómenĭ, — în locurile stâncóse, — avênd témă, că rădĕcinile strĕbătând în afundime nu vor găsi hrană d'ajuns, pun pe fundul grópei lespeḑi de pétră séu scândurĭ, prin ce apoi rădĕcinile se rămuresc în laturĭ.

Décă pămêntul din grópă ar fi prea lutos, se amestecă cu năsip, ér cel năsipos cu lut.

(Va urma)

HIGIENA.

Poveţe despre păstrarea sănĕtățiĭ.

Locuința.

(Fine)

In timpul ernei încălḑim locuințele nóstre prin aprinderea focului în sobă; nu este însĕ bine, ca sĕ producem în casă căldură prea mare, ținênd tot-déuna ușile și ferestrile închise. Vatra nu dă destulă căldură și face fum. Mangalul este nesănĕtos, căcĭ gazul de cărbunĭ, aburul care ese din cărbunĭ când ei ard fără flacără și care abur nu se vede, este fórte otrăvitor, face ametélă, gréță, durere de cap, ametțesce corpul și produce chiar mórte. Soba sĕ fie bine ziditâ și bine lipită, sĕ tragă bine și sĕ n'aibă crepăturĭ prin carĭ fumul póte întra în casă, căcĭ și fumul este otrăvitor, el produce bóle de ochĭ. tuse, durere de cap și strică sângele. Ușa sobei sĕ se deschidă în odaia de locuit; soba órbă cu ușa în tindă se face numai în locurile, unde lipsesc lemne și unde se arde tesic, baligă de vite uscată. Soba de zid este mai bună de cât cea de fer (de tuciŭ, de tinichea orĭ de tablă de fer), care aduce căldură dogoritóre și usucă aerul, décă nu se pune d'asupra sobei un vas larg, deschis, umplut cu apă curată. Coșul (hornul, hogeagul) sĕ fie bine lipit, sĕ nu se deschidă în pod, în ursóică, ci sĕ trécă prin podul casei spre a se ridica d'asupra acoperișului, pentru ca sĕ se depărteze bine fumul. Afară de sobă mai póte și lampa sĕ producă fum și sĕ strice aerul din casă. Lampa de petrol (de gaz) fumegéză, décă nu este bine făcută, décă n'are sticlă care sĕ tragă bine, décă fitilul nu este bine potrivit, décă petrolul (gazul) este prost.

Fie-care casă trebue sĕ aibă privata (latrina, plimbătórea) ei, așeḑată într'un colț al curței și întreținută cu tótă curățenia. Necurățeniile din hasnaua plimbătórei dau un îngrășămênt bun pentru câmp, de aceea când o golim, amestecăm acele necurățeniĭ cu băligarul vitelor, pe care-l cărăm la ogor, spre a-l face mai roditor.

Afară de odăile pentru locuința ómenilor ne mai trebue grajdurĭ séu coșare pentru adăpostirea vitelor, coteț pentru pasĕrĭ, așeḑate în fundul curții, nu lipite de casă. Un bun gospodar îngrijesce de vitele sale bine și nu le lasă în timpul ernei neapĕrate contra frigului, viscolului, plóiei și zăpeḑei. Nu este însĕ bine, ca camera în care dorm ómenii sĕ slujéscă tot de-odată și vitelor tinere drept culcuș. Vițelul, mielul, chiar cânele pe care-l aducem érna în casă, strică aerul mai mult de cât ómenii carĭ o locuesc; nicĭ o casă țĕrănéscă sĕ nu fie lipsită de grajd. Grajdul, coșarul, cotețul sĕ se întreție curat. Un grajd murdar vatĕmă nu numai sănĕtatea vitelor aflate într'însul, ci și a ómenilor din casa aflată alăturĭ cu grajdul. Décă în grajd, coșar séu coteț s'a ivit vr'o bólă molipsitóre, trebue sĕ-l curățim fórte bine, sĕ scótem necurățeniile scóse dintr'însul, sĕ spălăm lemnăria cu leșie fierbinte, sĕ spoim totul cu var stins prósp̆ĕt (stins d'acum), sĕ așternem pe jos nisip curat pe grosime îndestulătóre, sĕ aerisăm grajdul orĭ cotețul o sĕptĕmână de ḑile.

Hambarul, pătulul, sĕ fie uscat, ridicat d'asupra pămêntului, apĕrat contra plóiei și zăpeḑei prin strașină largă, bine aerat, pentru-ca grânele sĕ nu se strice, sĕ nu se încingă, sĕ nu mucegéscă.

Curtea (ograda) sĕ fie largă, îngrădită din tóte părțile cu ulucĭ orĭ cu gard (cu nuele împletite), nu cu șanț, și curată, sĕ nu o lăsăm acoperită cu felurite necurățenii, ci sĕ o măturăm adese-orĭ, sĕ strîngem gunóiele și băligarele la un loc mai adênc séu într'o grópă într'un colț al curțiĭ sĕ le facem grămadă și sĕ le scótem la ogor după ce au început a putreḑi. Décă apa de plóie și necurățeniile din grajd nu se scurg bine și produc în curte băltacurĭ, sĕ înlesnim scurgerea lor; este însĕ folositor ca pișatul vitelor sĕ se scurgă spre locul séu spre grópa în care am adunat băligarul, spre a-l întrebuința pentru îngrășarea ogorului.

O parte din curte sĕ o plantăm (sĕ o sădim) cu pomĭ roditorĭ, sĕ o prefacem în grădină de legume (de zarzavaturĭ); este bine ca casa sĕ fie înconjurată de arborĭ și de florĭ, carĭ înveselesc inima, carĭ curăță și rĕcoresc aerul și ne dau fructe dulcĭ. De vreme ce o ogradă murdară aduce bóle, grădina bine întreținută dă marĭ folóse și nu cere mult timp pentru îngrijirea ei.

N'am făcut totul décă ne-am clădit casa bună cu hambar, cu grajd, cu coteț, cu privată, décă am îngrădit curtea și am sădit grădina; pentru ca locuința sĕ rĕmâie sĕnĕtósă, trebue s'o îngrijim bine, sĕ ținem pereții și pardoséla odăilor curate, se depărtăm în tóte ḑilele tóte necurățeniile din casă, s'o măturăm cu mătura udată, spre a nu ridica praful în aer, s'o aerăm, sĕ deschidem, cel puțin de două orĭ pe ḑi, pentru câte o jumĕtate de oră, ușile și ferestrile, pentru ca aerul stricat sĕ pótă eși și pentru-ca sĕ între alt aer curat, sĕ scuturăm adesea orĭ paturile, plapumele, perinele, rogojinele din casă, sĕ ștergem praful după ladĭ, mese, scaune și alte mobile. Țĕranca sĕ nu spele rufele și sĕ nu le întindă spre uscare în odaia de locuit și sĕ deprindă copiiĭ de micĭ cu curățenia.

(„Alb“) **Dr. I. Felix.**

MULTE ȘI DE TÓTE.

Nat'o frântă, că ț'am dres'o.

Un student primi într'o ḑi cu bucurie pe servitorul casei lui, care îi aducea nuvele din partea familiei.

— Ce veste îmĭ aducĭ d'acasă? întrebă tinĕrul, bune, bune!

— Nicĭ o veste d-le, rĕspunse servitorul, de cât aceea numai că a murit cióra.

— Aste sunt tóte nuvelele? și cum a murit biata pasĕre?

— Fiind-că a mâncat multă carne.

— Cine i-a dat atâta carne? întrebă studentul.

— Cei patru cai ai trăsurei nóstre, rĕspunse servitorul.

— Cum au murit caii? explică-te!

— Ah! sĕrmanii dobitocĭ era sĕ trăiéscă multă vreme décă nu-i sileau sĕ care atâta apă.

— Și l'a ce v'a trebuit atâta apă?

— La stînsul focului în ḑiua când s'au aprins casele.

— Ce fel, casele nóstre au ars? Ah! Dumneḑeule!

— Așa din nenorocire! și décă ómenii casei erau mai cu luare aminte când țineau luminările, nu era sĕ se întêmple nimic.

— Dér ce trebuință aveau de luminărĭ?

— Le țineau când înmormêntau pe mama d-v.

— Cum! a murit mama! Ah, D-ḑeule! și mie sĕ nu-mĭ facă nime cunoscut.

— Nu s'a putut d-le, rĕspunse servitorul, fiind-că mama d-v. a murit de supărare, fără veste.

— Pentru numele lui Dumneḑeu! cine i-a causat astă supĕrare!

— Mórtea părintelui d-v., care a murit de apoplexie.

*

Lupul.

Ci-că lupii 's făcuți din doi săracĭ, și étă cum:

Când-va în vremile de demult doi copii rĕmaseră orfanĭ — și de tată și de mamă. Părinții nu le lăsară altă moștenire, de cât ce au avut și ei: truda și ostenéla cu cinste și omenie. Copiiĭ cam slabĭ încă, ce sĕ facă? Sĕ cerșéscă le era rușine, căcĭ asta n'au moștenit; sĕ fure, se temeau de pĕcat. Ar fi slugit, dér nu-i primea nimenĭ, pentru-că 'i pismuiau toțĭ, pentru părinții lor, carĭ fuseseră harnicĭ și nu se rugau pentru ajutor de cei cu turme de oi, cu carĕ și boi.

Odată flămândĭ și goi, eșiră afară din sat și mergênd plângênd pe drum, le eși Dumnedeu în cale și-i întrebă, de ce plâng și unde merg? Ei spuseră, că-s flămândĭ și spuseră tot—tot cum și ce... Dumnedeu îi trimese, ca sĕ céră pâne de la cei ce au de ajuns. Se duseră dér nu le-a dat nimenĭ. Se întélniră ér cu Dumnedeu și spuse, că nimenĭ nu le-a dat nimic. D-deu îi trimise sĕ se bage slugĭ. Dér nu trebuesc nimenui! Atuncĭ Dumnedeu mâniându-se pentru rĕutatea ómenilor, pe acei copii îi prefăcù lupĭ și-i trimise în pădurĭ pe unde pășceau turmele avuțiilor fără păstorĭ, apoi dă-le colțĭ și umple fóle, sĕrace!

De atuncĭ până adĭ: cine are copii nu-șĭ mai lasă vitele singure în pășune, ci-șĭ trimite copiiĭ, își bagă slugă, și bietul sĕrac, décă nu-i lenos, nu se mai întinde de fóme, nicĭ nu sgriburesce de frig, ci e tot plin la burtă și îmbrăcat binișor.

Literatură școlară.

In editura librăriei H. ZEIDNER în BRAȘOV

au apărut

numai acuma următórele cărțĭ trecute la noi din

EDITURA LIBRĂRIEI N. I. CIURCU

In editura proprie:

. *Dariu*, „Fisica pentru școlele poporale“ edițiunea a IV leg. . 60 fil.

— „Istoria patriei pentru școlele poporale“ edițiunea a V, broș. 50 fil.

r. *Koós și V. Goldiș*: „A doua carte“ pentru limba maghiară legat. 50 fil.

Au mai apărut încă

cărțĭ nouă de școlă în editura proprie:

Dariu: „Carte de cântece“ pentru tinerimea școlară, prețul broșat 50 fil.

— „Carte de cântece diverse pentru toțĭ“ prețul broș . . . . . 50 fil.

Bogdan, prof. „Manual de limba maghiară“, partea III, pentru clasa III gimnasială, reală și civilă, prețul broșat. . . . . 1.50 cor.

— „Partea a IV pentru clasa IV gimnasială, reală și civilă, broș. 1.80 cor.

Stoicovicĭ: „Elemente de musică“ pentru școla poporală, pr. broș. . 50 fil.

ția-Sulică: „Curs sistematic de gramatica limbei române“ pentru gimnasiĭ, școle reale, civile, ce va apăré în curênd broșat . . . . 1.80 cor.

C. Alexandru: „Cartea copiilor“ ilustrată pentru clasa II primară, prețul legat . . . . 1 cor. broșat 80 fil.

- Intâia carte a copiilor“ séu „Abecedar ilustrat“, pr. legat . 50 fil

(Carte aprobată de Consistoriu diecesan din nsebeș în anul 1902 sub nr. 5476.)

alendarul sĕptĕmânei.

T. (1902) are 30 dile. RAPCIUNE.

	Călend. Iul. v.	Călend. Greg.
.	8 † Nas. Pr. Maria	21 Ap. Mateiŭ
.	9 † Ioachim și Ana	22 Toma Linus
ı	10 M. Minodora	23 Tecla
.	11 C. Prof. Teodora	24 Gerhard
	12 S. m. Auton	25 Cleopa
.	13 Corneliu Sut.	26 Ciprian
	14 † Inălț. sf. Crucĭ	27 Cosm și Dăm.

oprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

actor responsabil: Traian H. Pop.

Prețurile cerealelor din piața Brașov.

Din 19 Septemvrie 1902.

Mĕsura séu greutatea	Calitatea.	Valuta în Kor.	fil.
1 H. L.	Grâul cel mai frumos	11	80
„	Grâu mijlociu . . .	11	20
„	Grâu mai slab . . .	11	—
„	Grâu amestecat . .	8	40
„	Sĕcară frumósă. . .	7	80
„	Sĕcară mijlociă. . .	7	60
„	Orz frumos	7	—
„	Orz mijlociu. . . .	6	80
„	Ovĕs frumos. . . .	4	70
„	Ovĕs mijlociu . . .	4	60
„	Cucuruz	10	60
„	Mălaiu (meiŭ) . . .	8	—
„	Mazăre.	16	—
„	Linte	14	—
„	Fasole	10	—
„	Sĕmênță de in . . .	24	—
„	Sĕmênță de cânepă .	7	—
„	Cartofĭ.	1	20
„	Măzăriche.	—	—
1 kilă	Carne de vită . . .	—	96
„	Carne de porc . . .	1	04
„	Carne de berbece. .	—	72
100 kil.	Sĕu de vită prospĕt .	44	—
„	Sĕu de vită topit . .	64	—

Bursa de Bucuresci

din 18 Sept 1902.

Valorĭ	Do-bêndă	Scad. cup.	Cu banĭ gata
Renta amortisabilă	5%	Apr.-Oct	99.1/2
„ „ Impr. 1892 . .	5 „	Ian.-Iul.	99.—
„ „ din 1893 . . .	5 „	„ „	99.—
„ „ 1894 int. 6 mil.	5 „	Apr.-Oct.	—.—
„ „ Impr. de 32 1/2 mil.	4 „	Ian.-Iul.	86.1/2
„ „ Impr. de 50 mil.	4 „	„ „	86.1/4
„ „ Impr. de 274 m. 1890	4 „	„ „	87.—
„ „ Impr de 45 m. 1891	4 „	„ „	86.3/4
„ „ Im de 120 mil. 1894	4 „	„ „	86.3/4
„ „ Impr de 90 mil. 1896	4 „	„ „	87.1/2
Oblig. de Stat (Conv. rurale)	6 „	Mai-Nov.	87.1/2
„ Casei Pensiunilor fr. 300	10	„ „	—.—
„ comunei Bucuresci 1883	5%	Ian.-Iul.	—.—
„ „ „ din 1884	5 „	Mai-Nov	—.—
„ „ „ din 1888	5 „	Iun.-Dec.	—.—
„ „ „ din 1890	5 „	Mai-Nov.	—.—
Scrisurĭ fonciare rurale . . .	5 „	Ian.-Iul.	98.3/8
Scris. fonciare rurale din 1890	4 „	„ „	87.1/2
„ „ urbane Bucuresc	5 „	„ „	82.1/4
„ „ „ Iașĭ . .	5 „	„ „	81.1/4
Oblig. Soc. de basalt artificialĭ	6 „	„ „	—.—
	V.N.		—.—
Banca Rom. ult. div. fr. 12.81	500	150 v.	
Banca Nation. ult. div. 85.—	500	într. v.	—.—
Banca agricolă	500	150 v.	2390
Dacia-România ult. div. 35 lei	200	într. v.	256.—
Naționala de asig. ult. div. lei 43	200	„ „	154.—
Soc. bazalt artif. ult. div. lei 30	250	„ „	400.—
Soc. rom. de constr. ult. div. 15 l.	250	„ „	397.15
Soc. rom. de hârtie ult. —.—	100	„ „	—.—
„Patria“ Soc. de asig. ult. 4 lei	100	„ „	—.—
Soc. rom. de petrol I em. u. d. 0	200	„ „	—.—
„ „ „ „ 2 em. u. d. 0	1000	„ „	—.—
Soc. de fur. militare u. d. 60 l.	300	„ „	—.—
„Bistrița“ soc. p. f. hârtii 30 l	1000	„ „	—.—
Sociat. p. constr de Tramvays	200	„ „	—.—
20 francĭ aur	—	„ „	—.—
Fabricile Unite de gazóse. . .	12	„ „	—.—

Scompturĭ:

Banca nat. a Rom.	5%	Paris	3%
Avansurĭ pe efecte	6 „	Petersburg . .	5%
Banca agricolă	9-10%	Berlin	—
Casa de depunerĭ	6%	Belgia . . .	3—
Londra	3—	Elveția	3 1/2
Viena.	3 1/2		

Cursul la bursa din Viena.

Din 19 Septemvrie n. 1902.

Renta ung. de aur 4%	120.30
Renta de corône ung. 4% . . .	98.15
Impr. căil. fer. ung. în aur 4 1/2% .	—.—
Impr. căil. fer. ung. în argint 4 1/2%.	—.—
Oblig. căil. fer. ung. de ost I. emis.	—.—
Bonurĭ rurale ungare 4%	97.90
Bonurĭ rurale croate-slavone . . .	98.—
Impr. ung. cu premii	205.75
Losurĭ pentru reg. Tisei și Seghedin .	161.80
Renta de argint austr.	101.15
Renta de hârtie austr.	101.—
Renta de aur austr.	121.25
Losurĭ din 1860.	151.60
Acții de-ale Băncei austro-ungară .	15.92
Acții de-ale Băncei ung. de credit.	727.—
Acții de-ale Băncei austr. de credit .	685.25
Napoleondorĭ	19.07
Mărcĭ imperiale germane . . .	117.07 1/2
London vista	239.60
Paris vista	95.10
Rente austr. 4% de corône . .	100.15
Note italiene	—.—

Cursul pieței Brașov.

Din 20 Septemvrie n. 1902.

Bancnot rom. Cump.	18.90	Vĕnd.	18.94
Argint român.	„	18.80	„	18.88
Napoleond'orĭ.	„	19.04	„	19.07
Galbenĭ	„	11.20	„	10.30
Ruble Rusescĭ	„	2.54	„	—.—
Mărcĭ germane	„	117.25	„	—.—
Lire turcescĭ	„	21.40	„	21.50
Scris fonc. Albina 5%		101.—	„	102.—

Têrgul de rîmătorĭ din Steinbruch.

Starea rîmătorilor a fost la 16 Sept. n. de 45,322 capete, la 17 Septemvre au întrat 137 capete și au eșit 622 capete, rĕmânênd la 18 Septemre n. un numĕr de 44,837 capete.

Bursa de mărfurĭ din Budapesta.

din 18 Sept. 1902.

Sĕmințe	Cualitatea per Hect.	Prețul per 100 chilograme dela	până la
Grâu Bănățenesc . . .	80	7.30	7.65
Grâu dela Tisa	80	7.25	7.60
Grâu de Pesta	80	7.20	7.60
Grâu de Alba regală . .	80	7.—	7.20
Grâu de Bácska	80	.—	.—
Grâu unguresc de nord .	80	.—	.—
Grâu romănesc	80	.—	.—

Semințe vechĭ orĭ nouĕ	Soiul	Cualitatea per Hect.	Prețul per 100 chilograme dela	până la
Sĕcara . . .		70—72	6.86	6.87
Orz . . .	nutreț. .	60—62	5.90	6.—
Orz. . . .	de rachiu	62—64	5.25	5.40
Orz . . .	de bere .	64—66	5.15	5.25
Ovĕs . . .		———	.—	.—
Cucuruz . .	bănățen .	75	.—	.—
Cucuruz . .	alt soiu .	78	—.—	—.—
Cucuruz . .	„ „			
Hirișcă . .			4.50	5.—

Producte div.	Soiul	Cursul (Prețul per 100 de chilograme) dela	până
Săm. de trifoiŭ	Luțernă ungur.	—.—	—.—
„	„ transilvană	—.—	—.—
„	„ bănățénă	—.—	—.—
„	„ roșiă . .	—.—	—.—
Ulei de rapiță	rafinat duplu	—.—	—.—
Ulei de in . .		—.—	—.
Unsóre de porc	dela Pesta . .	72.—	72.50
„ „	dela țéră . .	—.—	—.—
Slănină . . .	svêntată . . .	61.50	62.—
Prune	din Bosnia . .	—.—	—.—
„		—.—	—.—
Lictar	Slavon și Serbia	—.—	—.—
„	din Serbia în s.	—.—	—.—
Nucĭ	slavon nou . .	—.—	—.—
Gogoșĭ. . . .	sêrbesc . . .	—.—	—.—
„	din Ungaria . .	—.—	—.—
Miere	unguréscĭ. . .	—.—	—.—
„	sêrbescĭ . .	.—	—.—
Céră	brut .	—.—	—.—
Spirt	Drojdiuțe de s.	—.—	—.—

Nr. 14027—1902

PUBLICAȚIUNE

Din venitele fondului, fundațiunei „Mathilde de Trauschenfels“, sunt de împărțit prin subsemnatul magistrat 7 stipendiĭ de câte 600 cor.

Concurențiĭ la aceste stipendiĭ au așĭ proba cu atestat de locuință (Heimatschein) apartinența la orașul Brassó, mai departe cu atestatul de esamen, séu cu indexul, sunt obligațĭ a dovedi, că-șĭ urméză studiile la universitate, séu la vre-un Politechnic, la vre-o Academie de comerciŭ, de Silvicultură, de Montanistică, séu de Belearte, séu la vre-o școlă superióră de agronomie, séu cel puțin au a produce atestat dela vre'un gimnasiu superior, dela vre-o școlă reală superióră, gimnasiu real, séu dela vre-o altă școlă preparatóre de rangul vre-unei școle din cele amintite mai sus, care atestat sĕ-i îndreptățéscă la cercetarea vre-unuia din institutele mai înalte menționate mai sus.

Stipendiile se vor conferi petenților fără deosebire de confesiune și naționalitate pe întreg, resp. pe restul timpului de studiĭ; în acest restimp se va socoti eventual și anul serviciului de voluntar, décă acesta coincide cu timpul de studiĭ.

Cererile de concurs au a se înainta la subsemnatul magistrat orășenesc *până în 30 Septemvre 1902 la* 12 óre din di, și tot aci, despărțămêntul de industrie etagiul II, la senatorul magistratual Josef Litskea se pot lua în vedere condițiunile mai detaiate, referitóre la conferirea stipendiilor, pe timpul dela 9 óre n. m. până la 12 óre din di.

Brassó, în 13 Septemvre 1902.

2—2.(673) *Magistratul orășenesc.*

Nr. 13401—1902.

PUBLICAȚIUNE.

Exelența Sa Domnul Ministru reg. ung. de agricultură cu rescriptul sĕu dtto 4 Iulie a. c. Nr. 11974 VIII/1 pe basa §-lui 58, al art. de L. XII ex. 1894, înșiră vespile între acele animale stricăciόse, carĭ au ale stîrpi fie-care proprietar de pămênt pe locul sĕu și fie-care păditor de câmp în revirul sĕŭ.

Stîrpirea se face mai practic: érna prin arderea cuiburilor de vespĭ; primăvara pe vremea înflorirei pomilor, cu curse (curse de sticlă pentru musce); în nopțile de véră, prin umplere cu benzină a cuiburilor de vespĭ, de prin cuiburile din pomĭ și de prin găurele din pămênt.

Contra acelora, carĭ neglijă la timpul sĕu stîrpirea vespilor de pe locurile lor, se vor aplica dispositiunile legale în sensul § lui 95 al art. de L. XII. din anul 1894.

Brassó, 3 Septemvre 1902.

2—2. *Magistratul orășenesc*

PUBLICAȚIUNE.

Pentru tóte realitățile aparținĕtóre moștenitorilor defunctului Dı Otrobán Nándor s'a fixat ḑiua de vêndare

pe 20 Octomvrie st. n. a. c. diminéța la 9 óre

în cancelaria d-lui notar public regesc Schnell Károly (strada Vămii nr. 15 și unde nu se va lăsa nimic din prețul strigărei. Oferte se vor prim și în scris.

1) Casa de lemn, în Brassó (Scheiŭ) Podu Crețului nr. 107 nou (676 vechiŭ) indusă în cartea funduară nr. 2660, n-rii top. 3348, 3349. . . . . 70 — **Coron**

2) Villa din Predeal, cu tot mobilarul din ea și cu aranjamentul. indusă în cartea funduară din Brassó, nr. 10.961 A † 25.404/12 nr. top. 10,0C

3) In Bácsfalu, casa cu nr. 446. cu 9 apartamente de locuit cu o grădină de póme, odăile folositóre pentru locuință de vară, dimpreună cu mobiliarul, indusă în cartea funduară nr 598 A † 1659/1, 1659/2, 1660, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665 n-rii top. . 12,0(

4) In Bácsfalu casa nr. 445, cu patru locuințe și grădină, indusă în cartea funduară nr. 589 A † 1358, 1359/2, 1360/2, 1361/2, 1363/2, 1364/2 n-rii top. . . . . 5,0(

5) In Elŏpatak stațiune balneră așa numită „Villa Zona“ cu întreg aranjamentul, cu mobilele din ea, cu dreptul la băi, la apa minerală, indusă în cartea funduară nr. 318 A † 1535, 1546/1, 1546/2, 1546/3, 1547, 3744 nr. top. 8,0

6) Casele din Brassó, Strada Porții nr. 16 și cel vechiŭ 488, indusă în cartea funduară nr. 2560 nr. top 5434, și casa din strada Spitalului nr. 11 nou și cel vechiŭ 475, nr. top. 5420, două case legate una de alta (fost Hotel Baross.) 80,C

7) Imobilul din Apácza loc de zidire, indus în cartea funduară nr. 1011, n-rii top 1601/2, 1602/2, 1603/3. 1

8) Livadea din Tușnad nr. 976 indusă în cartea funduară nr. A † 12,508/12 . . . . 1,(

9) Realitatea aflătóre în Bölön nr. 634 indusă în cărțile funduare sub nr. A † 2759/3 2

10) O șură aflătóre în Agostonfalva. 8

11) O baie de fer în Fel-ö-Rákos, ... (

12) Realitățile aflătóre în Bardocz sub nr. 674 și 736 indusă în cartea funduară sub nr. A † 263, 266 și 267/1, 267/2 1,

Din prețul strigărei ofertanții au a depune un vadiu de 10%, banĭ gata séu în hârtii de valóre.

Informațiunĭ se pot lua în cancelaria d-lui advocat Dr. Zaka János (Brassó, Strada Spitalului militar nr. 3) unde se va lua în c siderare condițiunile date de d-l notar public regesc Schnell Károly

Brassó, în 2 Septemvre 1902.

Szabó Alexandru,
660,3—8 esecutorul oficial al rĕmasului D-rului Otroban Ná

Tipografia A. Mureșianu Brașov.